

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış yedinci inikad
26 - V - 1938 Perşembe

Mündericat

	Sayıfa		Sayıfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	208	D — Maarif vekâleti bütçesi	214:226
2 — Havale edilen evrak	208	E — Nafia vekâleti bütçesi	226:230
3 — Müzakere edilen maddeler	208	F — İktisad vekâleti bütçesi	230:234
1 — 1938 malî yılı muvazenei umumiye ka- nun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası (1/938)	208	4 — Takrirler	214
A — Millî Müdafaa vekâleti bütçesi	208	1 — Diyarbakır mebusu General Kâzım Se- vüktekin ile arkadaşlarının, Meclisin selâm ve sevgisinin Cümhuriyet ordusuna iblâğma dair tavriri	214
I — (Kara kısmı)	209:211	2 — Antalya mebusu Rasih Kaplan ile arka- daşının, Meclisin sevgi ve hürmetlerinin orduya iblâğma dair tavriri	214
II — (Hava kısmı)	211		
III — (Deniz kısmı)	212		
B — Askerî fabrikalar umum müdürlüğü	212:213		
C — Harita umum müdürlüğü	213:214		

Millî saraylar müstemilâtında ve Yalova köşkle-
rinde bulunan eşya hakkındaki mazbata okunduktan
sonra,

Divanı muhasebat teşkilâtına,

Devlet demiryolları bir kısım işletme işlerinin
sureti idaresine ve demiryolları inşaat mukavelele-
lerinden mümbais gümrük resmile diğer vergilerin
mahsubuna,

Büyük Millet Meclisi binasile Başvekâlet ve Hari-
ciye vekâleti binalarının yapılması için taahhüd icra-
sına,

Isençiyarî ve tıbbî müstahzarlar kanununun 18 nci
maddesinin değiştirilmesine ve bazı hükümlerin kal-
dırılmasına, ödünç para verme işleri kanununun bazı
maddelerile,

Tayyare resmi hakkındaki kanunun bazı hüküm-
lerinin değiştirilmesine,

Muvazene vergisi kanununda bazı değişiklikler ya-
pılmasına,

Meccanî leyli talebenin mecburi hizmetlerine dair
olan kanuna zeyil ilâvesine dair kanun lâyihaları ka-
bul edildi.

Askerlerin zat işlerine taallûk eden davaların
tedkik ve mühakeme usulüne,

Askerî mahkeme usulü kanununun 41 nci madde-
sinin değiştirilmesine,

57 818 000 lira fevkalâde tahsisat verilmesine,

Inhisarlar idaresinin mütedavil sermayesine dair
kanun lâyihalarının birinci müzakereleri yapıldıktan
sonra perşembe günü toplanılmak üzere inikada niha-
yet verildi.

Başkan vekili
T. F. Sılay

Kâtib
Kütahya
N. Uluğ

Kâtib
Konya
A. M. Göker

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Takrirler

1 — Yozgad mebusu Emin Dramanın, Arzuhal
encümeninin 25 - IV - 1938 tarihli haftalık karar cet-

velindeki 1402 sayılı kararın Umumi Heyette müza-
keresine dair takriri (4/73) (Arzuhal encümenine)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Hilmi Uran

KÂTİBLER : Ali Muzaffer Göker (Konya) , Cavid Ural (Niğde).

BAŞKAN — Celse açıldı.

3 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — 1938 malî yılı muvazenei umumiye kanu-
nu lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası (1/938)

A - Millî Müdafaa vekâleti bütçesi

BAŞKAN — Millî Müdafaa vekâleti kara-
kısımlı bütçesinin müzakeresine başlıyoruz. He-
yeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

M. M. V. KÂZİM ÖZALP (Balıkesir) —
Arkadaşlar; Millî Müdafaa'nın geçen seneki büt-
çesile bu seneki arasında 15 milyon lira kadar
bir fark vardır. Bunun 6,5 milyon lirası kara,
deniz ve hava teşkilâtımızın genişletilmesi do-
laysile artacak olan masraflara karşılık olmak
üzere bütçenin muhtelif fasıllarına tevzi ve tak-
sim edilmiştir. 8,5 milyonu da Büyük şefimiz
Atatürk'ün irade ve tasvibleriyle hazırlanan yeni

beş senelik silâhlanma programının ilk senesi
taksitleri karşılığıdır.

Arkadaşlar; bildiğiniz gibi büyük küçük her
millet ordularının teşkilâtını genişletmekte, teş-
kilâtını çoğaltmakta ve bütün varlıklarile harbe
hazırlanmaktadırlar. Gerçi beynelmil mües-
seseler sulhu idame için insaniyetkârane gayret-
ler sarfediyorlar. Sonra, Devlet adamları, ma-
ruf siyasi şahsiyetler tarafından her yerde sulh-
perverane nutuklar söyleniyor. Amma bir ta-
raftan da silâhlanma yarışına çıkmış olan millet-
ler bir birlerini geçmek için olanca kuvvetlerle
çalışıyorlar, uğraşıyorlar. Bu haller sulhun
tehlikede olduğunu gösteren alâmetlerdir. Büt-
tün dünyayı ateşe verecek ve bizde sirayet ede-
bilecek olan bir harbin zuhur etmeyeceğini hiç
kimse iddia edemez ve bunun ne kadar yakın

veya uzak olduğu da tahmin olunamaz. Böyle olunca her an her ihtimale karşı ordumuzu hazır bulundurmak mecburiyetinde olduğumuzu söylemeğe hacet yoktur.

Arkadaşlar, kabul buyduğunuz kanunlarla, verdiğiniz isabetli kararlarla ordumuzu en son sistem harb vasıtalarıyla teçhiz ederek milletimizin yüksek menfaatlerini lâ-yıkile koruyacak bir hale koymuş bulunuyoruz. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar). Bu sayede bu gün cihan hâdiselerini sükûnetle takib etmekte ve aleyhimize vuku bulabilecek her hangi bir teşebbüs ve hareketi şiddet ve emniyetle karşılamaya âmade bulunmaktayız (Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar).

Kuvvetimizin en büyüğü Büyük Şefimizin yüksek kudreti ve her hususta yüksek kabiliyetini göstermiş olan milletimizin fedakârlığıdır. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar). Maddî ve manevî kuvvetleri böyle iftihara değer bir derecede olan ordumuzun Atatürkün yüksek sevk ve idare ve kumandası altında ne kadar büyük işler başarabileceğini takdirinize bırakır, bütçenin kabulünü rica ederim (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar).

BAŞKAN — Başka mütalea var mı?

BERÇ TÜRKER (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlar

Müdafaai milliyemizin sözü geçtiği zaman on sekiz milyon Türkün kalbi gurur, iftihar ve hürmetle çarpar. Bu gün kara, deniz ve hava kuvvetlerimiz için çok büyük gayretler sarfediliyor. Türk askerinin şan ve şerefi Cumhuriyet devrinde bir kat daha artmış ve bu gün kahraman Türk ordusu sarsılmaz ve yenilmez bir kuvvet olmuştur. Havadan gelecek tehlikeye karşı koyacak tayyarelerimizin adedi her sene artıyor. Ancak müdafaai milliyenin bu kısmı için azamî fedakârlık gösterilmesi bütün yurdaşlar için mukaddes bir vazife teşkil eder. Temenni olunur ki, zehirli gazlere karşı Kızılay tarafından imal edilen maskeler harcı âlem bir fiatle halk içine dağıtılmış, bundan maada yine temenni olunur ki, hava tehlikesine karşı halkımızın tehlike zamanında nerelerde barmabileceği için sığınacak mahaller hazırlansın.

Millî müdafaamıza verilen alelâde tahsisatın on beş milyon lira arttırılması her yurd sever Türkün yüreğine bir ferahlık vermiştir. Dünyanın tepeden tırnağa kadar silâhlandığı bir devirde bütçemizin üçte birini millî müdafaaya tahsis etmemiz zaruridir. Bundan maada akibetendis Hükümetimiz millî müdafaaya ihtiyaçları için 125,5 milyon liraya kadar teahhüd girişilmesi hakkında Kamutaya bir kanun teklif etti ve kabul edildi.

Yurdun müdafaası için bütün millet daima olduğu gibi azamî fedakârlık yapmaya hazırdır. Yurdseverlik hissi necib Türk milletinin güzel evsaf ve meziyetlerinden biridir.

Bizim silâhlanmamızın hedefi sulhün muhafazasıdır. Fakat kara, hava ve deniz kuvvetlerimizi her sene arttırmaya çalışmamız bize ayrı bir sevinç ve emniyet hissi veriyor. Bizim en büyük arzumuz sulhtür. Fakat her türlü tecavüz ihtimallerine karşı korunmak için ne lâzımsa Sayın Millî Müdafaaya vekâleti uzağı görerek yapıyor. İşte uyanık ve bilgili millî müdafaaya siyasetimiz ve teçhizat bakımından tekemmüle doğru ilerlememiz Türk milletine en büyük emniyeti telkin edecek yoldadır.

Türk askerinin dünyanın en yüksek askeri sıfatı tarihî bir şöreti vardır. Türk askeri cesurdur, fedakârdır, kahramandır ve her vakit ve her yerde üstün kuvvetlere karşı çarpışır ve zafer kazanır.

Vatan uğruna hayatını feda eden şehidlerin ruhunu her sene bu kürsüden takdis ve taziz etmek hepimiz için mukaddes bir vazifedir.

Türkiye millî müdafaaya için lüzumlu olan bütün kara, hava ve deniz vasıtalarını kendi yapmalıdır. Çünkü, ancak millî müdafaası için harice mühtaç olmayan devletlerdir ki, varlıklarını ve istiklâllerini hakkile ve tamamilen koruyabilirler.

Türkün yaratıcı, yokdan var edici kuvveti pek yakın bir atide hem büyük bir tersane, hem de büyük tonajlı harb gemilerini inşa edeceğini hepimiz inan ve emniyetler bekleyebiliriz. Zaten Gölçükte küçük fakat ümid verici bir başlangıç yapıldı ve bütün millet bunu sevinçle karşıladı.

Her memleketin hükümeti merkezinde meçhul asker için bir abide yapılmıştır ve senede bir defa abideye çelenk koymak merasimi yapılır. Ankarada da böyle bir abidenin inşası çok münasib olur. Bu gibi ulvî merasimler Çanakkale ile Dumlupınarda yapılıyor. Fakat teklifim Cumhuriyet Hükümetinin merkezi olan Ankara içindir. Acaba muhterem vekil mülâhazamı doğru buluyorlar mı?

Sözüm hitam verirken muhterem Millî Müdafaaya vekili ile sayın Erkânî harbiye reisinin yüksek vazifelerinde çok büyük muvaffakiyetler ve mükemmeliyetler elde etmiş olduklarından dolayı kendilerini bu kürsüden candan tebrik etmeği bir vazife bilirim.

Yaşasın kahraman Türk kara, hava ve deniz kuvvetlerimiz (Bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Başka mütalea var mı?

Fasllara geçilmesini kabul edenler... Etmişenler... Fasllara geçilmiştir.

I - Kara kısmı

F.		Lira
871	Vekil tahsisatı	4 800
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
872	Maaşatı umumiye	21 204 210
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	

F.		Lira	F.		Lira
873	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi	255 000	896	Hayvan mubayaa ve tazmini	205 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		897	Nakliyat	1 580 320
874	648 numaralı kanunun 4 ncü maddesi mucibince verilecek gedikli küçük zabıt ikramiyeye ve 1059 numaralı kanunun 5 nci maddesi mucibince verilecek küçük zabıtlar mükâfatı	10 000	898	Yabancı memleketler fabrikalarına gideceklerin harcırah masrafları	48 250
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		899	Manevra masrafları	370 000
875	Müstahdemler ücreti	800 000	900	Nakil vasıtaları masrafı	155 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		901	Staj ve tahsil masrafları	162 500
876	Muvakkat tazminat	270 000	902	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilûmum levazım ve inşa masraf ve bekçi ücretleri	35 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		903	İnşaat ve tamirat ve sabit tesisat masrafları	1 402 200
877	Temsil tahsisatı ve akçe farkı	135 000		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		904	Ecnebi mütehasıslar	100 000
878	1107 sayılı kanun mucibince gedikli küçük zabıtlara verilecek alle zammı	40000		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		905	Memuriyeti mahsusa ile ecnebi memleketlere gönderilecek subaylar ve memurlar harcırahı	20 000
879	Mefruşat	130 000		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		906	Cenub hudud kıtaatının, çadır mubayaa, mesken, icar bedeli, nakil ve muhabere vesaiti mubayaa ve nakliye masrafları	85 000
880	Kırtasiye	38 030		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		907	Askerî mektepler masrafı	27 900
881	Müteferrika	133 400		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		908	Askerî müze masrafı	1 860
882	Vekâlet otomobili masrafı	4 000		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		909	1493 sayılı kanun mucibince verilecek ikramiyeye	18 600
883	Mütenevvi masraflar	251 720		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		910	Geçen yıl borçları	2 000
884	Daimî memuriyet harcırahı	421 680		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		911	Eski yıllar borçları	11 270
885	Muvakkat memuriyet harcırahı	260 000		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		912	Memnu mmtakalar istimlak bedeli	30 000
886	Müfettişler harcırahı	50 100		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		913	Fen sanat umum müdürlüğü tecrübe ve muayene masrafları	18 600
887	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafı	16 090		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		914	Maznun olarak askerî mahkemelere celbolunacaklarla şahid ve ehli vukuf olarak davet edileceklerin masrafları	9 300
888	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli	8 090		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
889	Posta ve telgraf ücreti	204 050			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
890	Muayyenat	16 193 420			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
891	Levazımı askeriye	5 633 060			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
892	Levazım ve teçhizatı harbiye, fenniye ve tahkimat masrafları	2 104 600			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
893	Levazımı sıhhiye	430 100			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
894	Gaz ve maske masrafları	377 300			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				
895	Levazımı baytariye	58 130			
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.				

F.		Lira
915	Konkur ipiklere iştirak masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	45 000
916	3395 sayılı kanun mucibince yapılacak masraflar karşılığı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	8 000 000

II - Hava kısmı

BAŞKAN — Hava kısmı hakkında mütalea var mı? Fasıllara geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Fasıllara geçilmesi kabul edilmiştir.

F.		Lira
921	Maaşatı umumiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 183 060
922	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 000
923	648 ve 1107 numaralı kanunların 4 nci ve 1059 numaralı kanunun 5 nci ve 192 numaralı kanunun 6 ncı maddeleri mucibince gedikli küçük zabıtlere verilecek mükâfat ve ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	300
924	Daimî müstahdemler ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	545 520
925	Muvakkat tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10 260
926	1107 numaralı kanun mucibince gedikli küçük zabıt aile zammı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	4 500
927	2853 numaralı kanun mucibince verilecek ihtisas yevmiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 120
928	Temsil tahsisatı ve akçe farkı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 530
929	Mefruşat ve demirbaş BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10 000
930	Kırtasiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	4 000
931	Müteferrika BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	4 500
932	Mütenevvi masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	19 000
933	Daimî memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	15 000
934	Muvakkat memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	40 000
935	Müfettişler harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 800
936	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	2 500
937	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000

F.		Lira
938	Posta ve telgraf ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 550
939	Muayyenat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	496 080
940	Levazımı askeriye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	321 620
941	Levazım ve teçhizatı harbiye ve fenniye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 584 920
942	Ecza ve malzemei tıbbiye ve teçhizatı sıhhiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	33 850
943	Nakliyat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	200 000
944	2047 sayılı kanun mucibince verilecek zamaim ve tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	323 500
945	1493 sayılı kanun mucibince verilecek ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 000
946	Atış, bombardman, uçuş, telsiz fotoğraf, malzemeyi sıyanet, tamirhanelerde yüksek mesai ihtira, tamir ve protoptip inşaat ve buna mümasil müteferrik işler için ikramiye ve mesai ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 000
947	Tayyarecilik eserleri, tercüme ve neşriyat ve tabii masrafları ve Avrupadan fennî ve meslekî kitaplar celbi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	7 500
948	Manevra masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	30 000
949	İnşaat, tamirat, istimlak BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	314 320
950	Yabancı mütehassıslar ücret ve harcırahları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	130 000
951	Staj ve lisan tahsili tahsisatı ve yabancı memleketlere tedkik seyahati masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	100 000
952	Memleket dahil ve haricinde ücretli müessesatı sıhhiyede tedavi ettirilecek hasta ve malûlinin tedavi masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000
953	Askerî mektebler masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	5 000
954	Amele yevmiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	625 000
955	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	5 000
956	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	710

III - Deniz kısmı

BAŞKAN — Aynı vekâletin deniz kısmı bütçesini müzakere edeceğiz. Heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı? Fasıllara geçilmesini reyinize arz ediyorum: Kabul edenler ... Etmeyenler ... Fasıllara geçilmesi kabul edilmiştir.

F.		Lira
961	Maaşatı umumiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 881 360
962	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	30 340
963	Müstahdemler ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	170 000
964	Muvakkat tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10 460
965	Temsil tahsisatı ve akçe farkı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	23 260
966	1142 ve 1144 numaralı kanunlar mucibince deniz altıncı dalgalara verilecek tahsisat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	55 000
967	2853 numaralı kanun mucibince verilecek ihtisas yevmiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	7 200
968	Mefruşat ve demirbaş BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	7 110
969	Kırtasiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	8 000
970	Müteferrika BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	8 000
971	Mütenevvi masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	8 960
972	Daimi memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	20 000
973	Muvakkat memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	20 000
974	Müfettişler harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	5 000
975	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 600
976	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 000
977	Posta ve telgraf ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 250
978	Muayyenat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	924 400
979	Levazımı askeriye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	296 260
980	Levazım ve teçhizatı harbiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 626 790
981	Sefain ve mevaki levazımı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	830 000
982	Levazımı sıhhiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	29 500

F.		Lira
983	Nakliyat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	37 000
984	Kitab ve mecmua ve risale Masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	2 000
985	Nakil vasıtaları masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 200
986	1493 numaralı kanun mucibince verilecek ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000
987	Memleket dahil ve haricinde ücretli müessesatı sıhhiyede tedavi ettirilecek malûlin masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 000
988	648 numaralı kanunun 4 ncü ve 1492 numaralı kanunun 6 ncü maddeleri mucibince gedikli küçük subaylara verilecek ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 500
989	Ebniye inşa ve tamiri ve istimlak bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	200 000
990	Ecnebi mütehasşısalar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	57 050
991	Ecnebi memleketler harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	86 000
992	Staj, tahsil ve tedavi masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	182 240
993	Deniz matbaası masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	20 200
994	Deniz mektepleri masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	15 000
995	Gegen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	500
996	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	600

B - Askerî fabrikalar umum müdürlüğü bütçesi

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı? Fasıllara geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
1001	Maaşatı umumiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	440 000
1002	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	7 920
1003	Müstahdemler ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	363 880
1004	Muvakkat tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	13 720

F.		Lira
1005	2204 sayılı kanun mucibince verilecek ihtisas ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10
1006	2853 sayılı kanun mucibince verilecek ihtisas yevmiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	18 000
1007	Mefruşat, demirbaş ve alâti musikiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 900
1008	Kırtasiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 900
1009	Müteferrika ve muhafız köpekleri iâşesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	4 500
1010	Mütenevvi masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 430
1011	Harcırahlar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	22 200
1012	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 200
1013	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 350
1014	Posta ve telgraf ücretleri BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1080
1015	Muayyenat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	93 550
1016	Levazımı askeriye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	55 600
1017	Levazımı sıhhiye ve baytariye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	440
1018	Sevkiyat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 500
1019	Fennî kitab ve risalelerin ve gazetelerin mubayaa ve abone bedelleri BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	900
1020	1493 sayılı kanun mucibince verilecek ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 500
1021	İnşaat,tamirat ve tesisat masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	62 380
1022	Ecnebi mütehassıslar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	26 800
1023	Staj masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	122 800
1024	Yardımlar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	20 200
1025	Fabrikalar umumî masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 971 710
1026	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	2 000
1027	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	500

F.		Lira
1028	2441 numaralı kanunun mukavakatt 2. maddesi mucibince inhisarlar umum müdürlüğüne ödenecek eşya, malzemenin taksiti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	9 300
1029	... sayılı kanun mucibince yapılacak masraflar karşılığı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	500 000
BÜTÇE E. M. M. RAİF KARADENİZ (Trabzin) — Kanun; sonradan çıktığı için fasıl unvanının başındaki numara bütçenin tabında yazılmamıştı. Numara şudur: 3395. BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		

C — Harita umum müdürlüğü bütçesi

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı? Fasıllara geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
1031	Umumî maaş BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	314 000
1032	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	14 580
1033	Müstahdemler ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	55 100
1034	Muvakkat tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	36 000
1035	657, 2047, 2022 numaralı kanunlar mucibince verilecek tazminat, uçuş ücreti ve taamiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	56 000
1036	Mefruşat ve demirbaş BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 000
1037	Kırtasiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 000
1038	Müteferrika BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	2 500
1039	Mütenevvi masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 250
1040	Harcırah BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	15 560
1041	Resmî telefon tesis ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	50
1042	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	70
1043	Posta ve telgraf ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	490
1044	Muayyenat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	64 000
1045	Levazımı askeriye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	25 000
1046	Levazımı sıhhiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	450

F.		Lira
1047	Nakliyat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	20 750
1048	Makine alât edevat ve demirbaş eşya levazımının mubayaa ve tamirat masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	46 850
1049	Hayvan alımı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	500
1050	Nakil vasıtaları masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	19 010
1051	1493 numaralı kanun mucibince verilecek ikramiye BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 920
1052	İnşaat, tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	31 000

F.		Lira
1053	Ecnebi memleketlere gönderilecek subaylar harcırahı ve staj ve tahsil için gidecek talebe subaylar tahsisat ve mekteb masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	30 000
1054	Matbaa masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	36 210
1055	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10
1056	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10

Milli Müdafaa vekâleti bütçesi dolayısıyla verilmiş iki takrir var, okunacaktır :

4 — TAKRİRLER

1 — *Diyarbakır mebusu General Kâzım Sevüktekin ile arkadaşlarının, Meclisin selâm ve sevgisinin Cümhuriyet ordusuna iblâğına dair takririni.*

Yüksek Reisliğe

Milli Müdafaa vekilimizin, bütün milletin emniyet ve itimadını teyid eder beyanatı münasebetile, Cümhuriyetimizin kıymetli ve kudretli ordusuna, Yüksek Meclisin selâm ve sevgisinin iblâğını rica ederiz.

Diyarbakır Balıkesir Erzurum
Gl. Kâ. Sevüktekin Örgü Evren Şükrü Koçak

2 — *Antalya mebusu Rasih Kaplan ile arkadaşının, Meclisin sevgi ve hürmetinin orduya iblâğına dair takririni.*

Yüksek Reisliğe

Milli Müdafaa vekâletimizin bütçesi müzakere ve tasvib olunurken Büyük Millet Meclisinin ordumuza olan sevgi ve hürmetinin vekâlet vasıtasile ordumuza ulaştırılmasını Yüksek tasvibe sunarız.

Antalya Erzurum
Rasih Kaplan Aziz Akyürek

BAŞKAN — Her iki takrir aynı mealdedir. Reyi âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar.. (Alkışlar) Müttefikan kabul edilmiştir.

D - Maarif vekâleti bütçesi

BAŞKAN — Maarif vekâleti bütçesi. Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

NAKIYE ELGÜN (Erzurum) — Sayın arkadaşlarımız; 1938 senesi bütçe lâyihasında 18 milyon 900 küsur bin lira fazla varidat teminine muvaffak olan ve fazla varidatın en büyük kısmını sivil daireler arasında kültür hareketine ayıran Cümhuriyet Hükûmetine derin şükranı-

mi sunarken bu aldığı yeni fazla tahsisatı pek yerinde olarak yurdun ve yurd çocuklarının en mübrem ihtiyaçlarına cevap verecek bir şekilde fasıllara ayıran Kültür bakanımıza da başarılar dilerim. Kültür bakanlığı bütçesinin fasıl ve maddeleri üzerinde tedkikat yaparken bende hâsıl olan kanaat bakanlığın bu sene aldığı yeni tahsisatın mühim kısmını en faydeli şekilde muhtelif mevzularda tatbik etmekte olduğu işlere ve bu işlerin tevsiine ve takviyesine ayırmak ve bunları kendi arzusu, milletin arzusu ve Hükûmetin arzusu mahiyetini iktisab edinceye kadar yeni işlere başlamamak suretile en faydalı bir şekilde tatbik ve tevzi edilmiş kanaati hâsıl olmuştur. Meselâ bu sene aldığı yeni varidattan 550 000 küsur lirasını vekil ve yardımcı muallimlerin elinde olan dersleri onların elinden alarak salâhiyetli ellere vermek ve Gazi terbiye enstitüsü, müzik ve ertik okulundan ve Avrupa müesseselerinden mezun olan öğretmenleri hemen iş başına geçirmek ve bu sene ders başında açılacak en az 300 dersane ve şubelerin muallim kadrolarını tamamlamaktır. Zannedirim ki, bundan güzel bir iş de bu gün için tasavvur olunamaz. 246 000 küsur lirayı da mevcuda ilâveten yeniden 1 500 öğretmen elde etmek için kurslara hasrediyor. Bu 1 500 öğretmen eskisine ilâve edilirse 2 000 ni tecavüz etmektedir. Bununla henüz köylerine maarif ve mekteb girmemiş olan bir çok köylerimize Cümhuriyetin vadettiği kültür nimetini götürmek gibi en büyük ve en millî bir vazife ve vecibeyi ifa ediyor. Bundan başka bize, bu sene için 2 000 ni tecavüz eden, bir öğretmen ordusu ihzar ediyor ve bu orduyu her sene bütçesile tahsisat alarak ve yakm bir atide azamî 10 senede nüfusu 400 den az olan ve adedi 32 000 i bulan bütün köyleri bu nimete kavuşturacağını de ayrıca vadediyor.

Sonra yine (bu tahsisatın 362 000 lirasile köy okulları için vilâyet bütçelerine yardım edeceğim, 50 000 lirasile de sanat ve meslek okullarını tevsi ve takviye edeceğiz) diyor.

(240 000 lirasile umumî muvazeneden aldığı ilk öğretim espekterlerinin maaşlarını karşılayacağım). Bununla hem bu arkadaşların istikbaldeki vaziyetleri korunmuş, hem de az bile olsa hususî idarelere yardım edilmiş oluyor. 124 000 lira ile de leyli meccanî talebe adedi 1000 den 1500 e çıkarılıyor. Bunun % 75 i öğretmen yetiştirilecektir. Bu suretle hem yurda hem çocuğa faydalı bir iş yapılmış olacaktır.

1000 adedinin 500 artması gibi belki görünüşte mütevazî olan bu fasıl bana çok şeyler söylemiştir. Ezcümle bu fasla tahsis edilen para ile zeki Türk çocuğu, çalışkan Türk çocuğu eğer ailesinin kudreti maliyesi kendisini okumağa müsaid değilse nimeti maariften mahrum kalmayacaktır. Müsabaka ile ve muvakkat bir mecburiyetle devlete kendini vakfedib yiyecek, içecek, okuyacak ve yurdun en şerefli bir hizmeti için salâhiyet alacak.

Ondan sonra bu genç öğretmenler yüzlerce ve yüzlerce genç ve küçük çocuklarımızı okutacaklar. Yurdun her tarafında bir takım vatan-daşlar, evlâdlarına öğretmen arıyanlar bunu bulmak imkânını elde edeceklerdir. Leyli meccanî talebe üzerinde biraz fazla tevakkuf ettim. Zira asıl derde bu mevzudan girmek istiyorum. Benim ötedenberi ıstırap teşkil eden bir şey vardı. O da; bir kısım çocuklar vardır ki yurdumuzda kimsesiz ve bakımsız bir haldedirler. Bunu 19 mayıs gününe tekaddüm eden günlerde bir gazetede okudum, parçasını kesmiştim. Fakat tarihini unuttum, hatırlıyamıyorum. O gazetede ki fıkrayı aynen okuyorum.

Serseri çocuklar.

Geceleyn sokaklardan, bilhassa sirkeci taraflarından, köprü üstünden geçenler gözüne çaracak miktarda pejmürde kırıklı, serseri çocuklara rastlıyor. Hele dikkatli bir gözler bunların hayatını yakından takib edenler, ne içtimâî bir yükler acısı yara olduklarını anlamakta güçlük çekmiyor.

Bir kaç müessesemizin elele vererek bu hastalığı zamanında tedavi etmesi ileriki felâketleri önliyecektir ve cemiyete zararlı olacak yerde faydalı uzuvlar kazandıracaktır.

Bunu okudum ve çok ıstırap duydum.

Bunu takib eden 19 mayısın mübarek ve mesud gününde 19 mayıs stadyomunda, Devletin himayesine mazhar olan çocukları gördüm. Onların sıhhatlerini, neşelerini, sevinçlerini, onların spor ve estetik kabiliyet ve marifetlerinin inkişaflarını gördükten sonra elemim biraz tezayüd etti. Fakat o günün sevinci bunları bana bir an için unutturdu. Ertesi günü, 20 mayısta Dahiliye encümeninde küçük sanatlar kanunu müzakere ediliyordu. Küçük sanatlar kanunu

usta, çırak, kalfa mevzuunu içine alan bir lâyiha idi. Arkadaşların bu yavrular üzerindeki, ruhi ıstıraplarını birer, birer izah ederek, şu kanunun çerçevesi içine bunları sokmak imkânı var mıdır, diye uzun uzadıya düşündüler. Fakat kanunun mevzuu başka idi. Filhakika çalışan çocuklara aid bir mevzu olmakla beraber herhangi bir ustaya bu külfet tahmil edilemeyeceğini de bildiği için daha fazla üzerinde duramadılar. Fakat ıstırapları o kadar derindi ki, nihayet ben kendilerine, herhangi bir müsaid zamanda bunu Büyük Heyete arz etmeği vadederek mevzuu yine lâyihaya intikal ettirdim.

Şimdi, zannediyorum ki o yavrular için çok yerinde addettiğim o zaman hulûl etmiş bulunuyor. Biraz evvel okuduğum fıkranın işaret ettiği çocuklar içinde bazan sunileri de vardır. Babaları yahud anaları olanlar da vardır, anaların, babalarının lâkaydisine uğrayanlar da vardır, anaları babaları alâka gösterdiği halde kendi küçük ruhunun isyanile ve yahud gösterilen alâkanın tesirinin azlığı ile de bu lâvhalar göz önüne çıkabilir. Bunları mevzu bahis etmiyorum. Bunlar ayrı ayrı mevzulardır. Bunların halledilmesi her zaman için mümkündür. Benim kasdettiğim taliin, her şeyi kendisinden esirgediği anasız, babasız, her şeysiz yalnız sinei milletten başka sığmacak bir şeyi bulunmayan yavrular, hedefim yalnız bunlardır. Sunî olan kısmı çıkardıktan sonra zannediyorum ki elimizde kalan mikdar o kadar çok değildir. Azdır. Velevki bir bile olsa arkadaşlar bunu katıyyen ihmal edemeyiz. Çünkü muhterem heyetiniz nasıl millî Hazine'den bir kuruluş üzerinde titriyorsa millî bir servet olan çocuk üzerinde de aynı hassasiyetle ve hatta daha ziyade titremesi lâzımdır. (Bravo sesleri alkışlar).

Onun için bu çeşid çocuklar için; dileğim şudur. Yurdun bir köşesinde bir tek yatı mektebi kurulmasını istiyorum. Bu yatı mektebi her taraftaki arzettiğim vaziyetteki çocukları kendi çatısı altında toplayacak bir yatı mektebi. Bunun teknik kısmı için bir şey söylemeyeceğim. Tabii bu muhterem Maarif vekiline aiddir. Bu gün adedleri az olabilir ve bu gün ne bileyim, çelimsiz kolu, küçük elile, küçük gördüğünüz mahlûk, fakat yine hepimiz biliriz ki yarm kalemile, sapanile, silâhile Türk milletinin idaresini eline aldığı zaman iktisadda, siyasette en büyük istiklâl müdafaasını teşkil edecektir. Onun için bu gün kendilerini Maarif kanalıle esirgemeyecek olursak, yarm ıstırapla sıhhi ve adli kanunlarla yani ceza evleri ve hastahanelerle ödemeğe mecbur olacağız. Dileğim küçüktür. Filhakika sayın bakanın bu hizmetin mahallî olması lâzım geleceğini söyleyebilirler ve haklıdır. Yalnız kendileri de ve Yüksek Heyetiniz de biliyorsunuz ki mahallî idareler bu gün büyük kanunun kendilerine vazife olarak ver-

diği ilk öğretim işine bile malî takatlerini yetiştiremiyorlar. Bunu onlardan beklemek daha bir müddet bu hazin maceraya tahammül etmek demektir ki buna Cümhuriyet rejimi ve bu günün zihniyeti tahammül edemez. Yine diyebilirler ki bütçem bağlanmış; tahsisatım hizmetlerimle karşılaşmıştır. Bunda da haklıdır. Yukarıda her rakamın üzerinde tevakkuf edişim bunlardan on para kesilmesine vicdanen razı olmadığım içindir.

Benim dileğim, bu gün için değildir. Yalnız sayın Bakanım Arıkanım dileğimi yerinde bulduğunu ve bu işi kendine mal ettiğini söylemesi beni temine kâfidir. Ben biliyorum ki bu günün imkânsızlıklarını yarma mümkün kılan Türk milletinin Kültür Bakanı 1938 de değilse bile 39 da bunu olmuş bir halde yüksek huzuruza getirmeğe muktedirdir.

Bu dileğimle Yüksek Heyetinize tercüman olduğumu sanıyor ve sayın Bakanımın tatminkâr cevaplarını bekliyorum. (Alkışlar).

BAŞKAN — Söz Bay Fikri Mutlunundur.

FİKİRİ MUTLU (İçel) — Muhterem arkadaşlar, Kültür bakanlığımın açtığı Kız enstitüleri ve sanat okulları sergisini gezerken içimi dolduran, göğsümü kabartan sevinç ve gurur duygularını ifade için kelime bulamıyorum ve bu hislerimi güzel ve hem de çok güzel sözlerle anlatmak istiyorum. Türkün bir şey yapamıyacağına, bilhassa makineleşme yolunda ilk adım atarken bu makineleri, fabrikaları kim işletecek diyen aykırı düşüncelilere bu sergi pek güzel bir cevap ve misal teşkil ediyor. Daha medeniyete giriş hayatımın ilk devirlerinde kendi kafasımın icadı boyalarla, tabiatım aldığı ilhamları birleştirerek üzerinden binlerce yıl geçtiği halde güzelliğini bugün bile kaybetmiyen ince dekor ve tezyinatlı sanat eserleri yaratan Türk ulusu, bu tekâmül devresine eriştiği zaman dünyanın diğer ulusları henüz mağara hayatı yaşamakta idi. Zaman selinin asırlar içinde akışına uyarak dünyanın dört tarafına medeniyet götüren, oranın insanlara zorla bu medeniyeti kabul ettiren Türkler tarihte bir çok medeniyet merhaleleri, tekâmül safhaları yaşadıkdan sonra Osmanlı imparatorluğunda inhitata sürüklendi.

Mazide haşmetli devirleri bulunan Türk sanatı Osmanlılar devrinde düştüğü bu gerilemeden ancak Cümhuriyet devrinde kurtuldu.

Medenî tekâmüllerin başarılması kültür hayatımın inkişafı ile mümkün olabilecek bir hâdise ve hakikattir. Bu işi başarmak vazifesi Kültür bakanlığımın üzerine aldığı ağır bir mesuliyet idi. Bugün büyük memnuniyet ve takdirle görüyoruz ki Kültür bakanlığı vazifesini muvaffakiyetle yapmaktadır.

Eski medreseler, yerini üniversitelere bırakmıştır. Sanat sahasında, teknik, teknik ilerleyişte Osmanlı devrinin «İslahane» denen mües-

sesleri tamamen modern telâkki ve maarif sistemi haricinde iken bu gün sanat okullarımız terbiyevî ve ilmi sistemlere dayanarak yürütülmektedir.

Genç yavrularımızın damarlarında gizli sanat kudretini göstermek için yalnız bir mürşide ve yol göstericiye muhtaç olduklarını bu sergi çok güzel anlatmaktadır. En ince bir örgü içinden en karışık bir makina tekniğine kadar tezgâh başında çalışanların bir çoğu öz yurdun köylü çocuklarıdır. Bu genç Türk yavrularımın memlekette her gün ileri bir hamle ile inkişafını gördüğümüz fabrika ve inşaat sahasına doğru nasıl yükseldiklerini, safha ve safha aydın olarak takibe imkân veren bu güzel sergiyi gezerken içinde sonsuz bir gurur duymıyacak bir vatandaş, duygu sahibi bir insan tasavvur edemiyorum.

Kültür bakanlığımın eski sanat eserlerini koruma ve bu hususta sarfettiği gayreti de takdirle anmak lâzımdır.

Bütçesinin darlığına rağmen mazideki kültür eserlerimizin muhafazasında gösterdiği enerjiden, sanayiimizin her sahasında muhtaç olduğumuz bilgili elemanların nasıl yetiştiğini bize canlı bir kitab gibi anlatan bu sergiyi, muvaffak olmuş eserlerinden dolayı Kültür bakanlığımızı tebrik ederken onun ve bütün Türk ulusunun her sahada ilham ve irşad kaynağımız olan Büyük Önder Atatürk'ü da huzurunuzda yürekten saygı ile selâmlarım (Alkışlar).

HÜSNÜ KİTAPCI (Muğla) — Efendim, Maarif vekâletimizin gördüğü işlerin büyüklüğü ve çokluğu söz götürmez bir hakikattir. Bu hususta arkadaşlarıma tamamen iştirak ederim. Bütçe rakamları zaten buna bariz bir delildir.

Nasıl ki Bayan Nakiye arkadaşımız bu hususta lâzımgelen izahatı verdiler. Yalnız ihtiyaçlarımızın henüz tamamen tatmin edilmemiş olması insanda bir teessür uyandırır. İşte bu teessür dolayısıyla bazı noktalara temas etmek üzere huzuru âlinize çıktım. Bundan 2 - 3 sene evvel Maarif bütçesi konuşulurken demiştim ki; her ihtiyaca takaddüm etmeği şiar edinen İsmet İnönü Hükümeti yalnız maarif işlerinde ilim ve irfana teşne halkımızın ve Atatürkün emanetini muhafazaya azmeden gençlerimizin akını ile baskınma uğramıştır. Bu baskının tesiri hâlâ devam etmektedir. Ben işin iç yüzünü terbiye kısımlarını erbabı ihtisasa bırakıyorum. Yalnız işin manzarai hariciyesi itibarile ve idareten kabili hal olan noktalara temas etmekle iktifa edeceğim. Bu baskının tesirinin hâlâ devam ettiğine deliller: Bilirsiniz ki her şeyde istikrar çok lâzımdır. Bilhassa maarif işlerinden fayda görmek için muhakkak karar lâzımdır. Bunu az çok temin edecek olan teşkilât kanununda bir Maarif şûrası vardı. Bu şûranın vakit ve zamanında teşkili Maarif vekâletince gerekti.

Halbuki bunun sahai işigali olan programlar hazırlanmadığı için biliriz ki yine kanunen bir sene geri kaldı. Bu, o tesir dolayisile işlerin vakti zamanile icrasına imkân bulunamadığını gösterir.

İkinci delil; mektebler açıldığı vakit bilhassa yeni açılan orta mekteblerle mevcut orta mekteblerin birinci sınıfına ilâve edilen şubelerin zamanile açılması bir tesadüf eseri olmaktadır. Alekser geç kalır halbuki vaktüzamanile derpiş edilmiş tedrisata ve başlanacağı zaman bunların da yapılması gerektir. Birinci sınıf için o vakit bir müdafaa serdedilmişti. Demişti ki, mektebe girecek ilk mekteb mezunlarının adedi malûm değildir. Ben bunu kabul etmem bir defa bunları takribi bir hesabla bilmek mümkündür. İkincisi ilk mekteb mezunlarının kayd muamelesini haziran sonunda veya temmuzda yapmak kabildir. İkmal imtihanını daha evvelden yapabilirsiniz. Her halde buna bir çare bulmalısınız. Mektebler açıldığı zaman çocuklar yerleşmiş olsun. Bu delillerden birisi de kadro vaziyetidir. Alekser mektebler açıldığı vakit kadrolar ya yapılmak üzere, ya yapılmamıştır. Yapılmış olsa bile kadroların hiç olmazsa bir ay evvel tebliği lâzımdır ki arkadaşlar vakti zamanile işlerinin başına geçsinler. Bunlar halâ halledilmemiş vaziyettedir. Sonra yine bunlar kadar mühim kitab meselesi var. Bütçe encümeni, daha evvel Fuad arkadaşımız bu noktaya temas ettiler. Hakikaten körpe dimağlara intizamın vazife duygusunun yerleşmesi lâzımgelirken bunun yerine ihmal ve lâkaydinin ve mübalâtsizliğin kaim olmak, elbetteki pek acıklı bir şeydir. Bu kitab işini her şeyden evvel halletmek lâzımdır. Bu ezeli derdimizdir. Ebedî olmamasına Cümhuriyet rejimi kâfidir. Buna eminiz. Fakat biz bunun bir sene dahi zarar vermesine tahammül etmemeliyiz. Bütçe encümeni buna 2259 numaralı kanunun sebep olduğunu ima eder yollu bir şey yazmış. Bence doğru değildir. Bir kere kanunda bu kitablarm behmehal Maarif vekâleti tarafından ihzar olunmasını âmir değildir. Müteahhidlere de verilebilir. Hulâsa mektebler açılmadan bir ay evvel bütün vesaitin ikmal olunması ve kitablarm hazır olması lâzımdır. Halbuki görüyoruz ki bazı kitablarm senenin nisfına kadar hazırlanamayanlar vardır. Bunun önüne bir an evvel geçmek lâzımdır.

Nakiye arkadaşımızın temas ettiği lise ve ortaldaki meccani tahsil gören talebe adedinin 1500 e çıkarılması çok yerinde ve çok faydalı olmuştur. Biz yüksek tahsil mekteblerdeki talebe için bunun 3 - 4 misli fazla para veriyoruz. Liselerde bunu diriğ etmemek elbette lâzımdır. Bundan dolayı vekâleti tebrik ederim. Fakat bir taraftan da bu 1500 talebenin % 75 ni muallim yapmak üzere kendisine hasredeceğine

nazaran ve diğer taraftan da memlekette böyle ilme, tahsile teşne bir çok zeki fakat velileri kudretsiz çocukların bulunduğunu göze alırsak bu mikdarı yakın bir zamanda daha ziyade yükseltmek lâzımdır, kanaatindeyim.

Bu noktada konuşurken, liselerin ileride muallim yetiştirmek üzere alman talebesi, kanunî ahkâm ile gerçi muallim olacaksa da halen görüyoruz ki, bazı vekâletlerin, bu mecburiyeti kanuniyeye rağmen yetiştirdiği talebesi başka taraflarda, daha kârlı işler bulduğu için kabil oluşu kadar mensub olduğu vekâlette iş görmemeğe çalışıyor ve türlü türlü yollarla da buna çare buluyorlar. Çare bulmasalar bile kendilerinden lâyikile istifade edilemiyor. Buna nazaran, düşünülemez mi ki, yüksek muallim mektebine gidecek talebenin bir kısmı da orta muallim mekteplerinde yetistirilsin. Eğer gördükleri dersler yüksek muallim mektebine kabul için kâfi değilse orada takviye edilsin. Zaten muallimliği meslek edinmeği göze almış olan bu arkadaşlar nasıl olsa yüksek mektebe girmeğe tehalük gösterirler. Binaenaleyh bu suretle onlardan istifade edilemez mi? Dediğim gibi bu ihtisas işidir, karışmam, yalnız hatırlama geldiği için söylüyorum.

Sonra bütçe fasılları içinde 655 nci fasıl var. Bunun üçüncü maddesi aynen şöyledir : Önemizdeki ders yılı başına kadar değiştirilmesi kararlaştırılmış olan köy okulları orta okul ve lise ve öğretmen okulları müfredat programları ile ilk ve orta okul talimatnamelerinin yeniden tabı).

Anlayamadığım şey, bu; biz bir sene için bu programları değiştiriyoruz, halbuki önemizdeki sene maarif şûrası teşekkül edecektir. Asıl kararı orası verecektir. Şimdi bir senelik bir tecrübe tabii müfid dahi olamaz. Elde bulunan müfredat programların hemen değiştirilmesi zarurî bir şey midir ki, hatta bir sene daha devamına imkân kılmıyor. Bu nazarı dikkatimi celbetti. Verilen paranın fazlalığı değil, yazmam tarzı beni düşündürdü. Bir sene için bir program değişir mi?

Sonra bende bir merak uyandırmıştı; gazetelerde görmüştüm. Talebenin imtihanında muvaffak olamaması bir hocanın vazifesini iyi ifa etmeğidine delil olduğu tamim edilmiş Ben bunu doğru bulmamıştım. Bence bu hüküm diğer arkadaşlarımızın seviyesine göre mutlak surette değişir. Yani bir mektebdeki muallimlerin hepsi kudretli olur da, yalnız aralarında bir muallimin muvaffak olamadığı görülürse, böyle bir istidlâle yol açabilir. Fakat bunun aksi olabilir. Diğerleri o kadar çalışkan değil, birisi daha faal olabilir. Bu halde diğerlerinden kolaylıkla geçebilen talebe tabii bunun dersinden geçemez. Bu şekildeki tamimler muallimlerimizin vazifelerine karşı olan aşk ve şevklerini kırmaz mı?

Sonra kendileri kötü not almamak için çocukları geçirme yoluna gitmek ihtimali yok mudur? Bu hususta vekili muhterem cevap verirse minnettar kalırmım.

BERÇ TÜRKER (Afyon Karahisar) — Arkadaşlar; bütçe müzakeresi münasebetile sık, sık başımızı ağrıtırıyorum. Fakat Cümhuriyet kürsüsünün bir kutsiyet ve yüksekliği vardır, bir de cazibeliği vardır, bendenizi daima bu kürsiye çekiyor. Onun içindir ki müsaadekâr bulunmanızı rica ederim.

Sayın arkadaşlar,

Muhterem Maarif vekilimizin bütün kuvveti ile maarif işlerinin tekemmülü için çok çalıştığını hepimiz sevinçle görüyoruz. Maarife dair mülâhazatım şunlardır:

1) Anadolunun bir çok yerlerinde saym Hükümetimizin gayretlerine rağmen bir kısım çocuklar mektebsizlikten ve bilhassa muallimsizlikten ortada kalmış, tıynetinde terakki ve öğrenmek arzusunu taşıyan açıktaki kalan Türk çocuğunun gözleri ışık şehri olan Ankaraya çevrilmiş maarıftan imdad bekliyor. Saym vekâlet, bütçesi müsaade ettikçe, yeni mektebler açıyor, fakat miktarı kâfi muallimlerimiz yokmuş. Bunu anlıyamıyorum. Her sene, mekteplerden, şahadetnameli yüzlerce Türk gençleri çıkıyorlar. Bunların bir kısmı, Anadoluda, muallimlik gibi vatanî bir vazifeyi ifa edemezler mi?

Geçen sene dairei intihabiyem olan Sandıklıya gittim. Orada iki katlı güzel bir mekteb gördüm. Gezdim, çok memnun oldum.

Alt katı ilk mekteb, üst katı orta mekteb, ilk mekteb için bir muallim bulunmuş, orta mekteb muallimi yoktur.

Etrafımda toplanan halk ve çocuklar yalvardılar, bize bir orta mekteb muallimi lâzım dediler.

Saym vekâlete yazdım. Muallimimiz yoktur, yollıyamayız buyurdular.

Anadolunun üç derdi vardır: doktorsuzluk, eczacısızlık ve muallimsizlik.

Bu kadar muazzam işler başaran çok saym Celâl Bayar Hükümeti, pek yakın bir zamanda elbette ki bu derdlere de deva bulacaktır.

2) Maarif vekâletinin nazarı dikkatini celbetmek istediğim bir mühim nokta da vardır.

Muallimler yahud mürebbiler tarafından ilk mekteplerde küçük talebelere ahlâk telkini, muaşeret ve disiplin terbiyesi verdirmek lâzımgelir. Acaba şimdiye kadar saym vekâlet tarafından tedbir alınmış mıdır?

3) Mekteplerde hocasma el kaldıran bazı çocuklar işitiyoruz. İmtihanlarda talebelerin bir kısmı ikmale kalıyormuş.

Talebede orta tahsil eksik oluyormuş. Bu şayialar ne dereceye kadar doğrudur?

4) Türk gençleri askerlik vazifesini ifa edib avdet ettikten sonra iftihar ve memnuniyetle görüyoruz ki bilâistisna hepsi de disiplin sahibi

birer genç olmuşlardır. Halbuki daha askerliğini yapmamış bazı mekteb talebeleri ara sıra disiplin aleyhine hareketlerde bulunuyorlar. Hocalarına karşı hürmetsizlik ediyorlar. Bu vakalar tek tük ve nadiren oluyor. Amma ne için olsun. Acaba askerlikte telkin edilen disiplin hissi mekteb talebelerine de verilemez mi?

5) İşittiğime göre muallimler tedris mevzularını bırakarak çocuklara ahlâki telkin yapmağa vakit bulamıyorlar. Çünkü lise ve orta mekteb programları fazla yüklü imiş ve her hangi bir terbiyevi telkine değil, sadece tedrise bile vakit azmış. Zaten müfredat programında ahlâk dersine benzer bir şeyden de eser yokmuş. Ahlâk terbiyesi olsun, disiplin işi olsun, mekteb programları olsun, bunlara dair ne düşündüklerini muhterem vekilden anlamak isterdim.

6) Her şeyde olduğu gibi Cümhuriyet Maarifinin dahi evvelki devirlere nisbetle çok ileri gitmiş olduğunu sevinçle görüyoruz. Muhterem vekilin her sene lütfe bize gönderdikleri istatistikler ve grafikler bu hakikati tebarüz ettiriyor. Bundan dolayı iftihar ediyoruz.

Mekteplerde bazı nahoş hâdiselerin vevlevki mahdud ve mahallî hâdiseler olsun sebebini aramalı ve eğer sistem noksanı varsa ikmal edilmelidir.

Ben Türkiye Cümhuriyetinin maarifini karanlıktan aydınlığa çıkararak bir nur gibi telâkki ederim. Onun sayesinde Türk gençleri yeni cemiyetin kuvvetli heyetini teşkil edeceklerdir.

Yukarıda arzettığım noktalar tenkid değil, samimî mülâhazalardır. Türk çocuklarımız yükselmesi için muhterem vekilin sarfettiği gayret çok şayanı takdirdir. Bundan dolayı kendilerine minnet ve şükranlarımızı arz etmek borcumuzdur.

BAŞKAN — Bay İstamat Özdamar.

İSTAMAT ÖZDAMAR (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar; şu dakikada Kültür bütçesi mevzubahs olurken ihtisasatımı bihakkın size izhar etmek için, hitabet kudretinden tamamen mahrum bulunduğumdan çok mahcubum. Fakat hüsnü niyetime olan itimadımıza dayanarak bana bu noksanımı bağışlayacağımıza emin olarak müteselliyim.

Arkadaşlar, yurdumuzun kültür işleri mevzubahs olurken bilmem neden bana fazla bir hassasiyet geliyor. Adeta millî cereyanım altında bir ibrei müknatisiye gibi ihtizaz ediyorum. Bunun sebebini elbette benden sorarsınız. Hiç şübehi yoktur ki, bu haleti ruhiyemin bir saik ve sebebi vardır. O da şudur: Yurdun içinde, Türk bayrağının himayesi altında korunan, yurdun nimetleriyle perverde olan, mezhebi ne olursa olsun, her Türk vatandaşımı, her alanda olduğu gibi kültür sahasında dahi Türk kültürünün hamuru içinde, vahdet halinde, hiç bir infirad ve zerre kadar, cüzi bir ayrılık hissi değil, en zayıf gölgesi ve eserini göstermedikten sonra

da kaynaşmış bir vaziyette görmek istiyorum (Bravo sesleri, alkışlar).

Benim bu günkü tapındığım ve ölünceye kadar tapınacağım ve hatta öldükten sonra da evlâdima tapınmağımı vasiyet edeceğim bu yüksek mefkûrenin ve bu yüksek kültürün ancak ve ancak Türk okullarında husul bulacağına kaniyim (Bravo sesleri). İşte bu kanaatlerdir ki, açık nasıyemle ve hüsnü niyetle yüksek huzuruza çıkararak söz söylemek cesaretini buluyorum.

Bendeniz Türk kültürümüzün umumî bakımından söz söyleyecek değilim. Benden evvel gelen hatibler lâyıkı veçhile bunları izah etmişlerdir. Zaten kültür işlerimiz Büyük Güneşimiz, Büyük Önderimiz Atatürkümüzün tarihî inkilâbımıza bıraktığı en yüksek eserler meyânında kendi başına bir şaheser olan ve kültürümüzün bütün süratle yürümesine sebebiyet verecek olan yeni Türk harflerinin yüksek ışıkları altında yurdun en ücra köşelerine kadar bütün halkı ışıklandırmaktadır (Alkışlar). Kezalik muhterem Kültür bakanımız, Şaffet Arıkanımız geceli gündüzlü, program altındaki mesailerinde tebarüz eden büyük işler de, hepimizin göksünü kabartacak kadar şayanı şükrandır. Kendilerine millet namına bu kürsüden teşekkür etmeği vicdanî ve millî bir borç bilirim (Bravo sesleri).

Umumî cepheden bir kaç söz söyledikten sonra, demin arzettiğim gibi, mezhepleri ne olursa olsun, Türk vatandaşlarına aid olan hususî mekteplerimize atfı kelâm etmek istiyorum.

Arkadaşlar, geçen sene dahi, bermutad, bu mektepleri imtihanları esnasında tedkik etmek için bir fırsat buldum. Bu mekteplerin içerisinde, Türk diline tedris edilen derslerde, memlekete olan duygu itibarıyla, milliyet noktasından, ne gibi intibalar, ne gibi faydeler husule geldiğini anlamak istedim. Bu defa en küçük sınıflardan başladım. Çünkü hepimizin kanaati şudur ki, en iyi mahsul küçükten iyi yetiştirilenden alınır.

Arkadaşlar; şu kanaate vâsıl oldum ki, bu çocuklar ilerde vatana bağlı olarak, Türklüğe sadık kalarak hizmet edeceklerdir. Türk muallimlerinin buradaki mesailerini, bu sene daha, fazla randıman verdiğinden dolayı bahtiyarım. Fakat millî cepheden, biraz hodbinim amma, benim millî duygumu tatmin edemiyor. Burada türkçe olarak okunan dersler, coğrafya, tarih, yurd bilgisi gibi derslerdir. Denilebilir ki, Türk muallimi, bu küçüğün, ilerde vatan vazifelerine, millî sahaya atıldığı zaman kendi Türk varlığını, karakterini isbat etmek için elini Türk davasına uzatırken, kalbinde büyük önderimizin söyledikleri vecizelerin en büyüğü olan : « Türküm ne mutlu » vecizesini kalbine sokmuş olsun. Benim kanaatime göre, burada Türk muallimi, Türk haritasına fazla ehemmiyet vererek, Türk tarihi üzerinde ziyadece tevakkuf ederek,

Türk varlığının mazideki seciyesini, şeceresini çocuğa söyleyerek, Türk duygusunu onun benliğine tamamen infaz etmek suretile, mahirane bir şekilde ders vermesi lâzımdır. Yoksa bir kaç nehir, bir kaç dağ; bir kaç memleket ismi saymakla ve bu şekilde basit tarzda tedrisat yapmakla, benim istediğim millî duygunun husulüne imkân yoktur. Kezalik arkadaşlar, burada bizim takib ettiğimiz ve yurddaşların arzu ettiği Türk duygularının yükselmesine en başlıca âmil olacak şey, kendi başına bir destan olan, Türk destanile yurd bilgisidir. Muallim bunun üzerine istinad ederek nelerden ve nelerden bahsedemez. İşte bu yurd bilgisi üzerine Türk muallimi fazla hassasiyetle talebenin kalbini çelmelidir. Onun için muhterem Kültür Bakanından yeğâne istirhamım şudur ki, bu mekteplere tayin edeceği muallimleri sırf meslekten yetişmiş, bu ruhda ve buna vâkıf, nüfuzu iktidara malik olanların en muktedirlerinden seçmelidir. Evet, memleketimizin umumî kültür sahasındaki muallim ihtiyacını, muallim azlığını takdir ediyorum. Fakat bu dava büyük bir davadır. Arkadaşlar, bu dava için bu fedakârlığı ihtiyar lâzımdır. Bu mektepler için ayrı muallimleri yüksek maaşla tazvif etmektedir.

Binaenaleyh çocuktan, ileride yetişmesi noktasından, bu duyguları ve bu hasaili beklerken, bir az da himmet etmek vazifesi bize terettüb eder. Bu mekteplere bir az daha fazla himmet etmemiz lâzımdır.

Bir de son bir ricam vardır. Arkadaşlar, kadrolarını tedkik ettiğim bu mekteplerde zavallı türk muallimlerinden başka diğer muallimlerin maaşlarını da altı ayda bir veriyorlar. Gerçi bunlar hususî mektep muallimleridir amma bunlar da istikbal bekledikleri Kültür Bakanlığımıza sığınmışlardır. Kültür Bakanlığının bunlar hakkında da tedbirler almasını rica ederim.

Rahatsız ettim özür dilerim.

Dr. OSMAN ŞEVKİ ULUDAĞ (Konya) — Cümhuriyet devrinde Maarif hareketimizin hamlelerini görmemek için, insan gözlerini dahi kapasa bu hamleler o kadar büyüktür ki, mutlaka kendisini başka bir surette his ettirir. Bunu etrafımızda daima görüyoruz. Fakat bunun bir zahiri bir de hakikat itibarıyla bir muhakemesi vardır ki, ben bu muhakemeyi, bu sene esnasında Maarif vekâletinin bizlere ayrı, ayrı tevzi ettiği cetvellerden anladıklarımıza istinaden yürüteceğim. Bilhassa orta derecede tahsili ele alıyorum. Orta derecedeki tahsili orta okul, lise, öğretmen okulu diye ayırmışlar, Ben kolaylık olsun diye bunları tevhid ederek maruzatta bulunaacağım. Yine talebe meselesinden bahsederken erkek, kız diye ayırmışlar. Ben bunları da tevhid ederek arzedeceğim. İlk görüşte, hakikaten, 1938 senesinden başlayarak 1938 senesine kadar, bize verdikleri rakamlara, cedvellere nazaran,

bütün okullarda gayet aşikâr bir tezayüd vardır. Fakat bana kalırsa, bunlar oldukça aldatıcıdır, arzedeceğim.

1932 senesinde orta derecede talebe sayısı 1932 de 38 bin küsur iken bu gün 91 bin küsurdur. Çok büyük bir tezayüttür. Öğretmen sayısı 1800 küsur iken 2500 olarak görülüyor. Mekteb sayısı 132 den 174 de çıkıyor. Mektepleri ayrı, ayrı ele aldığımız vakit Maarif vekâletinin orta okullara fazla ehemmiyet verdiği onların sayısını 83 ten 123 e çıkarması ile görülüyor. Liseler 30 dan 36 ya çıkmıştır. Beş senede hiç bir tezayüd yoktur. Yalnız sınıflar çoğaltılmıştır. Öğretmen okulları da aded itibarile tenakus etmiş bir az dershaneleri artmıştır. Bu umumî artmaya mukabil muayyen ölçülerle yüzde nisbet edilecek olursak, yani bir hesabcı, bir istatistikçi gözile bakacak olursak 1932 de bir dershaneye iki muallim düşüyordu. Bu seneye kadar 1,85, 1,78, 1,65, 1,46 ve bu sene 1,43 olarak görüyoruz. Dershanede muallim adedi düşüyor. Yani muallimler aleyhine bir nisbet vardır. 1932 de 20,5 talebeye bir muallim düşüyorken bugün 35,4 talebeye bir muallim düşüyor. Yani muallim daha çok yorulmak mecburiyetinde kalıyor. Nihayet bu ufak rakamlar gösteriyor ki, mekteplerde mutlak olarak kemiyette artma, keyfiyette tenakus vardır. Başvekâletin neşrettiği istatistiklerde bugün orta tahsil çağında bulunan nüfusun yekûnu 1 400 000 dir. Buna bir buçuk milyon diyebiliriz. Orta okul çağında bulunan bu kadar nüfusun 556 da birine bir muallim düşüyor, 793 nüfusa bir dersane 8322 nüfusa bir mekteb düşüyor. Nihayet bu orta tahsil çağında bulunan çocuklarımızın ancak % 6,3 ü mekteplerdedir.

Ben bunların edebiyatını yapmayacağım. Nihayet rakamların ifadesi daha bilgidir, bu belagatı olduğu yerde bırakıyorum. Sözümü bitirmeden evvel geçen sene burada Arıkana bazı ricalarımı arzetmişim. Fakat maalesef onun tarafımdan iyi karşılanmayan iki noktadan bahsedeceğim. Bu iki noktadan birisi beden terbiyesi meselesidir. Ben beden terbiyesi meselesini bu işlerle uğraşan memleketlerden aldığım malûmata dayanarak nasıl olacağını anlatmıştım. Fakat Arıkan cevaplarında, mekteplerde doktorlar vardır, bunu onlar hallederler, dediler. Beden terbiyesi mekteb doktorluğundan büsbütün başka bir şeydir. Mekteb doktoru yalnız mekteplerde ijiyen tesis ve idame eder, beden terbiyesi onun ihtisasına sığmaz. bu ihtisas ve edevat meselesidir.

İkincisi ; Onu da kısaca arzedeğim. Aynı müzmin mesele müzik meselesi. Geçenlerde müzik meselesini bol ve geniş bir çerçevede olduğunu zannettiğim ifadem ile arzetmişim. Arıkan müzikten anlamam dediler. Arıkan böyle söylemekte devam ettikçe bu müzik meselesinin düzeleceğini ümid etmem. Halbuki, ben onun mü-

zik bildiğini biliyorum. Müzik biliyorum dediği zaman, müzik meselesi hallolunmuş demektir.

Atatürkün bir sözü vardır. «Türk musikisi yüz kızartıcı bir haldedir» ve diyorum : Bugün halâ yüz kızartıcı olmaktan çıkmış değildir.

SIRRI İÇÖZ (Yozgad) — Bütçe hakkında sözüm yok. Muhterem vekilin muvaffakiyetle tatbik etmesini dilerim. Yalnız, hatırlama gelen bir noktayı müsaadelerile arzedeceğim. Mekteplerde sırf imtihanı muvaffakiyetle verdikleri halde bazı gençler olgunluktan ikmale bırakılıyor. Bu, genç bir senesini heder ediyor, yüksek mektebe giremiyor. Bu, riyaziye gibi mühim derslerden olsa bendeniz de doğru bulacağım. Fakat edebiyattan bırakılıyorlar. Halbuki bu ders, istediği vakit kitabı eline alıp öğrenilebilir, elde edilebilir. Kendi dairei intihabiyemde gördüğümden bahsediyor, misal de arzedeceğim. Yozgad lisesinde bir genç âlâ derece sırf imtihanında muvaffak oluyor, edebiyat muallimi bey edebiyattan olgunlukta ipka ediyor. Bu genç bir sene vaktini heder ediyor bundan sonra imtihan verecek te yüksek mektebe girecek.

Bu gibi gençlerin vaktini israf etmemek için lâzımgelen tedbirin alınmasını muhterem vekilden rica ederim.

BAŞKAN — Biz başka arkadaş kaydetmedik. Başka söz isteyen var mı? (Hayır sesleri).

KÜLTÜR BAKANİ SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Sayın arkadaşlar, tedkik için huzurunuzda sunulmuş olan Maarif bütçesinin müzakeresine geçilmekten evvel bu bütçenin ne gibi esaslara dayandığını ve 938 - 39 ders yılında bu bütçedeki mevzuat ve tahsisatla neler yapılmak istenildiğini kısaca ve sizi sıkmayacak şekilde arzedeceğim :

Bu sene bize verilen para yani zammolunan paranın yekûnu 2 631 000 liradır. Geçen sene de arzetmişim ki, Kültür bakanlığının bütçesi, diğer bütçelerden farklı bir mahiyeti haizdir. O da otomatik olarak artmak zaruretidir. Sebabi Heyeti Aliyece malûmdur. Orta mekteb talepleri artıyor. Bu artış nisbetinde muallim, teşhizat, tesisat ve bina nisbetleri de artıyor. Bu paranın tevzii hususunda Yüksek Basvekâlet, vekâletimize şu direktifi vermiştir : Maaş ve ücret fasılları, ihaleye rabtedilmiş olan inşaat faslı bir de Gazi terbiye enstitüsünde yetistirilmekte olan orta mekteb muallimi kurslarıyla eğitimcilerin tezayüdünü nazarı dikkate almak şartile bütçemizin tevzinidir.

2 631 000 liranın, 811 000 lirası maasata, 329 000 lirası ücretlere ve ayrıca 410 000 lirası eğitimcilerle, 299 000 lirası kursa, 231 000 lirası geçen seneki tahsisata zamimeten ; ihalesi yapılmış olan inşaatla 124 000 lirası leyli meccanf talebenin 1500 e iblâğma ve ilâh... tahsis edilmek suretile 2 387 000 lira tevzi edilmiş bulunuyor. Bunlar büyük rakamlardır. Bunu zam-

medilen parçadan çıkarırsak 244 bin lira kadar bir para kalır ki bu parayı da tekaüdiye, harcah, ikramiye v. s. gibi haklara, bir de talebe artımı nisbetinde tesisata, işe masraflarına ve mübrem ihtiyaçlara serpiştirmiş bulunuyoruz. Bütçenin heyeti umumiyesinde bunu arzetmekle bu sene bize yapılmış olan zammı istisgar etmiş olmuyorum. Nihayet bu dar senede Maarif vekâleti işlerini ayakta tutabilmek ve talebe tehacümünü önleyecek imkânı verebilmek için bu parayı bize temin ettiklerinden dolayı gerek başbakanımıza ve gerek Maliye vekili arkadaşımıza teşekkür etmeği borç bilirim.

İzin verirseniz ilk tedrisat hakkında bu sene ne yapmak imkânını ve fırsatını bulacağız, onu arzedeceğim. Arkadaşlar, biz memleketin kültür ihtiyacını şu suretle mütalea ediyoruz. Bir kere şehir ve kasabalar 800 nüfustan fazla olan 800 - 400 arasında nüfusu bulunan köyler vardır. Nüfusu 400 den aşağı olan köyler vardır. Bu suretle bir tasnif yapmak mümkündür. Bugün elimizde ilk tahsil ve ilk tedris muallimi olmak üzere 14 bin küsur kişi mevcudsa da nüfusu 800 den fazla veya 800 ile 400 arasında olan köyler de dahil olmak üzere bütün kasabalara ve bu kabil köylere vermek üzere daha 12 bin muallime ihtiyacımız vardır. Nüfusu 400 den aşağı olan 32 bin köy bunlardan ayrıdır. Onun için mevcud muallim mektebelerini takviye ederek mümkün olduğu kadar bu 12 000 muallimi az zaman zarfında yetiştirmek için bu sene aldığımız tedbirlerden biri de muallim mektepleri talebesi adedini çoğaltmak olmuştur.

Nüfusları 400 den aşağı olan köyler için 1936 senesinde yapmış olduğumuz eğitim kursu tecrübesi hakikaten muvaffakiyetle bitmiştir. Bu muvaffakiyet ve tecrübenin faydalı olduğuna kanaat getirerek geçen sene 600 küsur eğitimci yetiştirdik. Trakya'da, Eskişehirde, Erzinçanda ve Kars da açılan kurslardan yetişenler büyük yaşta olan erkek ve kadınları okutma faaliyetleri hariç olmak üzere 18 - 19 bin çocuk okutuyorlar. Bu okutma faaliyetlerini memnuniyetle huzuru âlinizde tebarüz ettirmek isterim. Hakikaten bu eğitimci köylerde Cumhuriyetin feyzini, medenî kanun, vergi kanunları ve ferdin hak ve vazifelerini öğretmek hususunda da çok faydalı olmaktadırlar.

Demin arzetmiştim ki, nüfusları 400 den fazla olan köy ve kasabalar için 12000 muallime ihtiyaç vardır. Muallim mektepleri; talebesini ekseriya şehirlerden alır. Şehir nüfusları ise bu günkü istatistiğe göre, 3 500 000 - 3 700 000 arasındadır. Halbuki memleketin nüfusu 16 000 000 küsurdur. Sonra köylerde öyle kabiliyetler vardır ki bu kabiliyetlerden behemehal istifade etmek lâzımdır. Bunun için şöyle bir denemeye baş vurduk ki o da köy zekâsını toplayarak muallim

mekteplerine almak ve buradan muallim yetiştirmek. Geçen sene kabul buyurduğunuz tahsisatla satın alınmış olan Kızılcıllu mektebi - İzmirde - bu şekilde konmuştur. Beş vilâyetin zekâsını burada topladık. Son aldığımız raporlara göre size iftiharla arzedeceğim ki, bunların % 96 sı tam numara almak suretile sınıflarını bitirmişlerdir. Bu kabil bir mektebi yine aynı suretle beş vilâyetin zekâsını toplayacak şekilde Eskişehirde çiftelerde açmış bulunuyoruz. Bu sene Trakya'da da açacağız ve mümkün olduğu kadar bu mektepleri çoğaltmak kararındayız.

Orta tedrisat: Arkadaşlarımıza geçen yıl da bilmünasebe arzetmiştim, ki hakikaten maarifin en büyük sıkıntılarında birisi de orta tahsilde bulunan talebenin - kemali memnuniyetle kaydediyoruz - artımı nisbetinde muallim kadrosunun darlığıdır, artmamasıdır. Geçen sene orta mekteplerde ve liselerde mevcud talebemizin adedi; liselerde 18 270, orta mekteplerde, 71 000 küsur idi. Buna mukabil muallim artması geçen sene alman tedbirler de dahil 300 - 350 de kalmıştır. Gazi terbiye enstitüsünde açtığımız kursta yetişen muallimler bu sene yaptığımız müşahedelerde hakikaten muvaffak olmuşlardır. Binaenaleyh bu kurslara memnuniyetle ve atiyen büyük bir ümidle devam edeceğiz. Muallim adedini istenilen adede çıkarmak için bu kurstan büyük istifadelerimiz olacağını düşünüyoruz. Bu sene demin arzettiğim 811 000 lira maaş zammı ile orta mektepler için 410 muallim yani gerek yüksek mektebden, Gazi terbiye enstitüsünün ve ehliyetnamelilerden 410 muallim geleceğini tahmin ediyoruz. Şu halde bu sene 2600 adedinde bulunan orta tahsil muallim adedi 3000 e çıkmış olacaktır. Bu arzettiğim tahminî bir hesabdır.

Demin arkadaşlardan bazıları buyurdıkları yatılı leylî, meccanî talebenin adedini geçen sene gösterilen arzuya tevfikân 1500 e çıkarmış bulunuyoruz. Muallim yetiştirmek için bu sene aldığımız tedbirlerden birisi de lisan muallimi için Galatasaray ve İngiliz ve Alman mekteplerinden her hangi birisinde tahsillerini bitirmiş gençlerden alırbir sene lisan tahsil ettirdikten sonra içerisinde muvaffak olanları bir sene müddetle Avrupaya gönderib okutmayı ve lisan hocası yapmayı düşündük. Bu suretle iyi lisan hocaları elde edeceğimizi zannediyoruz. Bu sene de bunu tatbik başlıyacağız. Bundan başka geçen sene kanunun bir fıkrasının tadilinden bilistifade Galatasaraya leylî, meccanî talebe vermiş bulunuyoruz. Bu mikdarı bu sene 50 ye iblâğ edeceğiz ve bunlardan lisan hocası yetiştireceğiz. Leylî, meccanî talebenin % 75 ini muallim yetiştirmek üzere gelecek seneden itibaren Yüksek muallim mektebine alacağız.

Meslekî tedrisat için arkadaşlarımız çok lütüf-kâr ve cemilekâr sözler söyledikleri için fazla bir şey ilâve edecek değilim. Buradaki sergide

sanat mekteplerindeki evlâdlarımızın eserlerini gördünüz. Yalnız bunların adedleri pek azdır, mahduddur. Memlekette fabrika, atölye inkişafına mütenazır olarak talebe yetiştirememekteyiz. Kıymet itibarile yetişiyor, fakat aded itibarile kifayet etmiyor. Dün bir tahrirat aldım. Millî Müdafaa vekâletine merbut olan askerî fabrikalar umum müdürlüğü bu sene için bizden muhtelif meslekte olmak üzere bu talebeden 450 tane istiyor. Fakat maalesef bu sene çıkacak talebenin adedi bunun ancak yarısıdır.

Üniversite işlerimiz :

Büyük Şefimiz Atatürk yılbaşı nutuklarında, üniversitelerimize hakikaten şerefli bir vazife tahmil buyurdular. Bu vazife, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşayacak ferd ve kurumlar yaratmak gibi çok esaslı bir vazifedir. Bu hususta memleketin üç bölgeye ayrılmasını, garb bölgesi için İstanbul üniversitesinde başlanmış olan islahata radikal bir şekilde devam olunmasını, merkez bölgesi için Ankarada bir üniversite kurulmasını ve şark bölgesi için de Van gölü sahillerinde bir kültür şehri yaratılmasını irade buyuruyorlar. Bunlardan İstanbul üniversitesi normal inkişafını takip etmektedir. Geçen sene kabul buyurmuş olduğunuz tahsisatla Gurebadaki hariciye pavyonu, kulak, burun, boğaz, doğum pavyonları bitmiştir. Hasekideki tedavi pavyonu ile Serrahpaşadaki göz bitmek üzeredir. Cerrahpaşadaki hariciye pavyonu ihale edilmiştir. Bunlar bitib dahilî tesisatı ikmal edilince İstanbul üniversitesi 475 yatağa daha kavuşmuş olacaktır. Ankara üniversitesi için dilî tarih fakültesi esas teşkil eder. Gelecek 939 senesi mayısında bina hazırdir Bin yataklı bir pansiyonu ve bin yataklı hastanesi ile beraber Ankara tıp fakültesi için vermiş olduğunuz kredi gelecek seneden itibaren kullanılmaya başlanacaktır. Malûmu âliniz bu kredi Sıhhiye vekâletinin elindedir.

Şu halde Ankaradaki Üniversite bu suretle teessüse başlamış demektir.

Van Üniversitesine gelince : o havalide kış mevsiminde arazi üzerinde tedkikat yapmak imkânı olmadığını tasdik buyurursunuz. Yalnız bu kış mevsiminde Hava rasadları ve Etnoğrafik yönünden tedkikat esasını hazırlamış bulunmaktayız. Yakında şehircilik mütehasısı, mimar ve muktedir ilk ve orta tedrisat elemanlarıyla beraber bu sitenin nerede kurulması lâzım geldiğini tedkika gideceğiz. Bu havalinin inşa mevsimi, vasıtaları ve malzemesi mahduddur gerek bunlar gerekse inşaat pilânların hazırlanması müsaid olursa inşaat faaliyetine de girişeceğiz.

SIRRI İÇÖZ (Yozgad) — Onu Alişarda kurun.

MAARİF V. SAFFET ARIKAN (Devamla) — Istanbuldaki Güzel sanatlar Akademisi

inkişaf seyrini takip etmektedir. Şu kadar arzedeğim ki bundan iki sene evvelki talebe mevcudu üç misli artmıştır. Bu ragbeti Akademiye getirmiş olduğumuz mütehasısların faaliyetine medyunuz.

Burada, Ankara konservatuvarı Filarmonik orkestra inkişaf halindedir. Tiyatro kısmında iki senedenberi talebe mevcudu bir misli artmış, 48 e çıkmıştır. Demin de arzettim ki inşaat işlerimiz ancak ihale edilmiş kısımlara aiddir. Yeniden inşaat yapmak imkânına bu sene malik değiliz.

Nesriyat işlerine gelince; bu sene mekteb kitaplarını eylülde mahallerine göndermek üzere tertibat aldık. Umuyoruz ki buna muvaffak olacağız. Arkadaşların bilirler ki kitab yazmak kolay bir iş değildir. Bahusus kitabı Devletleş-tirmek ve iyisini intihab etmek çok tedkik ve tetebbuu muhtaç bir iştir. Bu kitapları yeni kabul edilmiş olan türkçe temrinlerle birlikte bu sene mekteplere gönderebileceğimizi umuyoruz.

İzin verirseniz hatib arkadaşların beyanatına geçiyorum.

Evvelâ arkadaşlarımızın Kültür Bakanlığı hakkında gösterdikleri teveccüh ve iltifata teşekkür ederim, biz buna lâyük olmağa çalışacağız.

Nakiye Elgün arkadaşımızın kimsesiz çocuklara bir yurd, bir melce, bir yuva yapılması hakkındaki mütaleaları hakikaten şayanı dikkattir, hepimizin muhtarib olduğu bir mevzudur. Bu etüt mevzuudur. Kendilerini tatmin edici bir şekil bulmağa çalışacağız.

Fikri Mutlu arkadaşımızın sergi hakkında gösterdiği pek lütüfkâr, cemilekâr sözlere bilhas-sa teşekkür ederim. Biz daha iyisini yapmağa çalışacağız bu takdirler bizim için bir teşvik olacak.

Hüsni Kitabı arkadaşımın, Maarif şurasından kitab ve programlardan bahsettiler. Arkadaşlar, burada anlayamadığımız bir nokta vardır. programlar esasen tesbit edilmiştir. Bu esasa göre kitaplar yazılmıştır. Başımızı ağrıtmaya-cağın bilsem bu hususta Heyeti Celileye tefer-rüatlı izahat verebilirim.

Programlar bir sene önce evvelâ Üniversite profesörleri tarafından hazırlandı. Sonra en iyi muallimlerimizden mürekkebe bir komisyona havale edildi. O komisyon tarafından da tedkik edilerek muvakkaten kabul olundu. Bu hazırlıkları, toplanacak olan Maarif şurası için yapıyoruz. Bunları müstahzar olarak Şûraya vereceğiz. Şura burada program hazırlamakla, tercüme tedkiki ile vakit geçirmesin. Hepsini hazır bulsunlar.

Orta mekteb birinci sınıflarından bahsettiler. Bunların kadrosu vaktile hazırlanarak bu sınıflar niçin vaktinde açılmıyor, dediler. Arkadaşlar, geçen sene ilk mekteb beşinci sınıflarında 55 000 talebe vardı. Bunlardan 25 000 i ortamektebe gelmesi lâzımdır, fakat tahminimizin

hilâfma az çıkmıştır. Bunu evvelden kestirmek kabil olmuyor. ve olamaz. Bu sene son sınıflarda 58 000 talebe var. Bunun kaçının geleceği malûm olmuyor. Açılacak dersane en erken eylül ayında tekarrür edecektir. Ondan evvel ne kadroları tesbit etmek ne sınıfları açmak kabil olmuyor.

Kitab meselesi hakkında demin maruzatta bulundum. Bu kitabları eylülde yerli yerine göndermeğe gayret edeceğiz. Yalnız arkadaşımın söylediği bir şey var: Muallim yetiştirmek için Yüksek muallim mektebinden istifade edilsin gibi bir şey buyurdular. Arkadaşlar Yüksek muallim mektebi denilen şey İstanbulda Üniversitede okuyub da hizmetimize dahil olan talebenin yetişmesine lâzım olan pansiyondur. Bunlar Üniversitede fen ve edebiyat fakültelerinde tahsil ederler.

Sonra bütçeye mevzu bir paradan bahsettiler. bu sene için talimatname ve programlar bastırılmamış. Mesele şudur; talimatname ve programların mevcudu kalmamıştır. Onları bastıracağız, yoksa eski program ne ise, bu da odur. Bu para da basım parasından ibarettir. Yeniden yapılacak bir iş değildir.

Sınıf geçme hususundaki tamimlerden bahsettiler. Bu, kültür ailesi arasında mahremane yazılmış bir tamimdi. Fakat maalesef gazetelere intikal etmiştir. İntikal ettiren zevat hakkında tahkikat yapılmaktadır. Bu münasebetle rica ediyorum, matbuatımız buna dikkat etsin. Talebeye söylenecek söz vardır, muallime söylenecek söz vardır.

Zannediyorum ki, bu izahatmla Berç Türker arkadaşına cevab vermiş oluyorum.

Muallimsiz köy adedinin şu kadar bine bağı olduğunu biraz evvel arz etmiştim. Bizim vazifemiz mümkün olan her çareye baş vurarak bir an evvel lâzım olan muallimleri yetiştirmektir. Eğer aldığımız tedbirler meyanında daha başka tedbirler alınmasını isteyen arkadaşlar varsa onları da maalmemnuuniye dinleriz.

Özdamar arkadaşımın cemilekâr sözlerinden dolayı teşekkür ederim.

Mekteblere ehemmiyet veriniz, dediler. Kendileri pek iyi bilirler ki, biz bunun üzerinden çok hassasız. Yalnız muallim paraları için bir şey söylediler. Eğer hakikaten bu muallimler paralarını alamıyorlarsa çok rica ederim, nerede, ne alınmamıştır, lütfetsinler derhal takibine başlayayım.

İSTAMAT ÖZDAMAR (Eskişehir) — Teşekkür ederim.

MAARİF VEKİLİ SAFFET ARIKAN (Devamla) — Biz muallimleri bunun ve şunun diye aslâ tefrik etmiyoruz. Hepsi kültür ailesindedir ve hepsi aynı salâhiyete malik zevattır.

Osman Şevki arkadaşım istatistikten bahis buyurdular. Filhakika kendi ifadelerile de teeyyüd etti ki, talebe artımı nisbetinde muallim

artmamıştır. Ötedenberi davamız da budur. Beden terbiyesi hakkında geçen sene bize vaki olan tenvir ve ikazların tutulmadığından bahsettiler. Eyi hatırdadır ki, geçen sene beden terbiyesi için mütehasşıs doktorlardan istifade edilmesini söylemişlerdi. Heride bir beden terbiye enstitüsü açılmak tasavvuru vardır. O arzuları o zaman tahakkuk edecektir. Yalnız ısrarla istedikleri bir şey var, muhakkak ben musikiden anlayayım (Gülüşmeler). Bu sene çalışayım, eğer imkânı varsa inşaallah gelecek seneye kadar öğrenirim.

Süleyman Sırrı arkadaşımın olgunluk imtihanı hakkındaki dikkate değer sözlerini ayrıca tedkik edeceğim. Maruzatım bundan ibarettir.

ALİ ŞEVKET ÖNDERSEV (Gümüşane) — Ankara liselerinde leyli teşkilâtı yoktur. Buraya bir çok talebe geliyor. Nihari okuyorlar, geceleri de ötede beride kalıyorlar.

MAARİF VEKİLİ SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Bu sene için bu sıkıntıyı çekmek mecburiyetindeyiz. Bu sene hazirandan itibaren Ankara'da 1 500 mevcudlu ve 200 yatılı bir lise kuruyoruz.

HÜSNÜ KİTAPCI (Muğla) — Kısaca söyleyeceğim. Kitaplar meselesindeki sözler ümid bahiştir. Fakat bu sözü bizim söylememiz lâzımdır. Ben ümid ederim ki vekili muhterem bu işi hallederler. Muhterem Arıkandan beklediğimiz budur. Yani bu sene behemehal eylülde kitapların verlerinde hazırlanmış olmaları temin edilecektir. Çünkü mesuliyet makamında.....

MAARİF VEKİLİ SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Bütün kuvvetimizle bu hususun teminine çalışacağız. Bunun için de tertibat aldık.

HÜSNÜ KİTAPCI (Devamla) — Sonra programlar için söyledikleri beni tatmin etmedi. İlk ve orta okulların talimatnamesine nazaran programların ders yılının başına kadar yetiştirilmesi lâzımdır (Redaksiyon hatasıdır sözleri). Muallim mektepleri için söylediğim o değildi. Ben diyorum ki, Yüksek muallim mektebine alacak talebe, liseden değil, muallim mekteplerinden, orta mekteb muallimlerinden alınırsa daha faydalı olmaz mı diyorum. Çünkü görüyoruz ki mühendis mekteplerine liseden talebe almıyor. Fakat bunların mektebden çıktıkları zaman Nafia vekâletinde çalışmalarını asılken başka dairelerde daha fazla maaş bulur bulmaz oraya gidiyorlar. Bu suretle Nafia vekâletinin tam kadro ile iş görmesine mâni oluyorlar. Sonra Siyasal bilgiler okulunda ve diğer mekteplerde de böyledir. Burada da aynı şekil olmayacağı ne malûm? Arkadaşları hukuk, siyasal bilgilere giderek daha fazla para aldıkları takdirde mekteplerde okuyan bu çocukların şevkleri biraz münkesir olur gibi geliyor bana.. Orta muallim mektepleri, eğer Yüksek muallim mektebine gidecek kadar evsafi haiz değillerse,

müktesebatı ilmiyeleri noksana, Yüksek muallim mektebinde ihzarî bir sınıf açılarak bunları orada yetiştirmek daha doğru olmaz mı? Bunu anlamak istemiştik.

MAARİF VEKİLİ SAFFET ARIKAN (Devamla) — Prensib olarak şunu arzedeğim ki Kültür bakanlığının yaptığı tedkikatta veya hazırladığı lâyihalarda her şeyden evvel zekâ ve kabiliyete büyük bir önem ve kıymet veriyor. Geçen sene Ankarada açılan Dil - Tarih fakültesine, nasıl ki lise olgunluk imtihanını verenler alındığı gibi ilk muallim mekteplerinden mezun olmuş olanları da aldık. İmkânını bulursak Üniversiteye de bu suretle alacağız. Yalnız buradaki Gazi Terbiye enstitüsünün tahsil müddeti iki sene, Üniversitemizin müddeti de, malûmu âliniz 4 senedir. Eğer buraya intikal etmek isteyenler imtihanlarda muvaffak olurlarsa, fen ve edebiyat fakülteleri için, ayrıca bunu tedkik ederiz.

OSMAN DİNÇER (Mardin) — Ticaret liseleri hakkında tatminkâr bir malûmat alamadık. Ticaret liseleri memlekette azdır, bunun hakkında ne düşünüyorlar? (Kürsüye sesleri).

MAARİF VEKİLİ SAFFET ARIKAN (Devamla) — Arkadaşım buyuruyorlar ki ticaret liseleri hakkında bir şey söylemediniz. Bizim ticaret liselerimiz malûmu âliniz Ankara, İstanbul, İzmirdedir. Bunlar da tıpkı diğer liseler gibi muallim artması nisbetinde, maddî imkânlar nisbetinde arttırılmağa çalışılacaktır. Belki bir müddet sonra Yüksek ticaret mektebi dahi Kültür bakanlığına raptedilecektir. Onun da kanununu ayrıca getireceğiz.

BAŞKAN — Fasillara geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Fasillara geçilmiştir.

F.		Lira
631	Vekil tahsisatı	4 800
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
632	Maaş	5 565 640
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
633	1683 numaralı kanunun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi	19 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
634	Merkez müstahdemleri ücreti	31 480
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
635	Vilâyetler müstahdemleri ücreti	952 950
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
636	Muvakkat tazminat	104 500
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
637	2517, 3043 ve 3299 numaralı kanunlar mucibince verilecek ücretler	650 410
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
638	2233 numaralı kanun mucibince askerlik dersleri öğretmenlerine verilecek ücretler	130 680
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
639	Merkez, mefruşat ve demirbaş	10 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	

F.		Lira
640	Merkez levazımı	4 160
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
641	Merkez müteferrikası	3 090
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
642	Vekâlet otomobili masrafı	8 360
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
643	Vilâyetler mefruşat ve demirbaş	6 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
644	Vilâyetler levazımı	4 800
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
645	Vilâyetler müteferrikası	2 400
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
646	Mütenevvi masraflar	49 940
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
647	Daimî memuriyet harcırahı	45 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
648	Muvakkat memuriyet harcırahı	31 920
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
649	Müfettişler harcırahı (Eğitmen teşkilâtı olan yerlerde çalışacak ilk öğretim müfettişlerinin tefiş harcırahları dahildir.)	61 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	

MAARİF V. SAFFAT ARIKAN (Erzincan) — Bu fasılda mutarıza içinde bir kayıd vardır, o çıkacak, yalnız «Müfettişler harcırahı» kalacaktır.

BAŞKAN — Bu şekilde kabul edilmiştir.

F.		Lira
650	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafı	1 940
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
651	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli	2 070
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
652	Posta ve telgraf ücreti	24 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
653	3335 sayılı kanun mucibince yapılacak tedavi, yol ve saire masrafları	10 320
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
654	Teşvik ve muavenet	17 680
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
655	Tedkik, öğretmenlere mahsus ders ve program kılavuzları, program, talimatname, kitab ve dergi masrafları	17 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
656	Mütedavil sermayeler	120 000
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
657	Basmayazı ve resimleri derleme kanununa göre yapılacak her türlü derleme, toplama, dağıtma, yollama ve yayım masrafları ile bu işlerle ilgili kurumların bütün masrafları ve müstahdemler elbisesi	3 200
	BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	

F.	Lira	F.	Lira
658	66 000	670	81 070
Yayın masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		Gazi öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
659		671	41 420
Ulusal dil ve tarihimize ilgili eserlerin veya eski yazmalar ve eski metinlerin satın alınması, basılması, telif ve tercüme ettirilmesi için lâzımgelen her türlü masraflar	30 000	Siyasal bilgiler okulu BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
660		672	21 700
Harf inkılabı onuncu yıl dönümü sergilerinin hazırlık, kurma, sevk, nakil, teşhir ve tanzimi için icab eden her türlü tesisat ve eşya ile sergi için satın alınacak kitab, dergi ve sair basmaların bedelleri, sergi memur ve müstahdem ücretleri, seyyar kitab sergisinin her türlü masrafı ile bu sergide bulunacak memurların ve harf inkılabı sergisi işleri için merkeze getirilecek veya merkezden icab eden yerlere gönderilecek memurların harcırah ve yevmiyeleri, sergi dolayısıyla neşredilecek kitab, broşür, katalog, afiş ve sairinin hazırlama, tabı ve neşir masrafı	8 000	İstanbul Kandilli rasadhanesi masrafı (İdare masrafı, fennî alât ve edevat mubayaa, tesis ve tamir masrafları, telefon tesis ve mükâleme ücretleri, hayvan yem bedeli, rasadhane neşriyat masrafı ve ilmî tedkik seyahati masrafı kitab, mecmua bedeli, atölye masrafı, küçük tamirler ve saire) BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		673	65 450
661	187 520	Güzel sanatlar akademisi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
Ecnebi mütehasıs ve öğretmenler ücret ve harcırahları		674	121 420
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		Müzik öğretmen okulu ve Ankara konservatuarı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
662		675	17 720
Beynelmilel kongre, sergi ve müsabakalara iştirak ve ilmî tedkik için gönderileceklerin harcırahı, beynelmilel meslekî tedrisat cemiyetine iştirak hissesi	29 680	Cümhur Başkanlığı filârmonik orkestrası BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		676	125 700
663	448 080	Cümhur Başkanlığı filârmonik orkestrası ve Müzik öğretmen okulu, konservatuar, tiyatro ve opera bölümleri yabancı uzmanları ile muvakkaten davet edilecek yabancı orkestra şefi ve Virtiozlere verilecek ücret ve yol paraları	
İlk ve orta öğretim öğretmenleriyle ilk öğretim ispekterleri kursları masrafı ve harcırah ve ücretleri		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		677	601 300
664	473 900	Lise ve orta okullar, öğretmen okulları masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
Ecnebi memleketlere gönderilecek talebenin tahsil ve yol masrafları		678	169 000
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		Kamp masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
665	9 360	679	348 860
Ecnebi memleketlerde talebe müfettişliği masrafı		Devletçe deruhde edilen ücret ve masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		680	8 850
666	20	Mekteb kütüphanelerine alınacak kitab ve mecmua bedelleri ve bunlara aid masraflar	
Halkı tenvir hizmetleri masrafı		BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		681	440 610
667	510 000	Leyli ve yarım leyli ve nehari ertik okulları masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
Köy okulları ve eğitimcileri masrafı		682	306 310
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		Meslek okulları masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
668	67 140	683	193 150
Preventoryom ve sanatoryom masrafları		Meslek ve ticaret kursları ve akşam okulları ücret ve masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.		684	
669	50 120	Meslek mektepleri ecnebi uzman ve uzman muavinleri ve tercümanları ile ecnebi öğretmen ve usta ücretleri ve bunların memle-	
Yüksek öğretmen okulu			
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.			

miş olacaktırlar. Hiç şüphe yokki, böyle bir şosenin inşası çok masraflı olur, fakat bu masraf bir kaç seneye taksim edilebilir.

Posta tasarruf sandıkları

Muhterem vekil posta tasarruf sandıklarının çok lüzumlu bir müessese olduğunu ve bir an evvel memleketimizde tatbiki lâzımgeldiğini anlamlıdır ve tatbikat sahasına geçeceklerine eminim.

Posta tasarruf sandığına memleketimizin ihtiyacı vardır. Bu sandıkların banka girmeyen yerlerde ve şehirlerin fakir halkı arasında tasarrufu teşvik edici bir müessese olabilir. Ancak köylüye bu müessesenin ne kadar faydeli olduğunu anlatmak lâzımdır. Gündeliğinden beş on para arttıran bir işçi, bir çiftçi bunu bankaya götürmeye, on on beş kuruş yatırmaya sıkılır. Fakat postaneye girmeye ayağı alışmıştır. Devlete itimadı vardır. Parasını oraya yatırmakta müşkilât hissetmez. İşte köylüyü tasarrufa alıştırmak için en güzel yol budur.

Ecnebi şirketleri

Ötedenberi yurdumuzda yerleşen ve Türk parasını kazanıp dışarıya yollayan ecnebi şirketlerinin satım alma ve millileştirme işlerinde muhterem vekilin gayretleri ve muvaffakiyetleri yurdumuza yapılan unutulmaz hizmetlerindedir. Muhterem vekilin bu işlerdeki yeni ve parlak zaferi elektrik şirketinin çok iyi şartlarla satım alınmasıdır. Kendilerini tebrik eder ve yeni muvaffakiyetler dilerim.

Son söz olarak şunu da arz etmek isterim. Bundan iki sene evvel stadyomun beri tarafında bulunan vâsi arazide güzel bir park ve bir de havuz yapılması için altı yüz bin lira tedarik edilmiş olduğunu bu kürsüden sayın vekil bize tebşir buyurmuşlardı. Acaba bu iş suya mı düştü? (Gülmeler). Güzel bir istasyon binasının önünde Ankaraya lâyık bir park da lâzımdır. Ankara şehrinin güzelleştirme plânına aid bu işte de muhterem vekilin himmetlerini rica ederim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı?

NAFIA VEKİLİ ALİ ÇETİNKAYA (Afyon Karahisar) — Nafia vekâleti bütçesi geçen seneler gibi memleketin umran, terakki ve inkişafı hususundaki seyrini takip etmek esasına müstenid olarak tanzim edilmiştir. Tedkik buyurdunuz adi bütçemizde 8 milyon küsur lira vardır. Bunun 3 milyon küsur lirası, diğer vekâletlerin yaptırmak istedikleri yapı işlerine aid bir paradır ve usulen Maliye vekâletinin arzu ve tensibile bizim bütçemizde gösterilmektedir. Şu halde adi bütçemizde bize aid olmak üzere 5 milyon lira kadar bir paramız vardır. Bundan gayri olarak fevkalâde bütçede 24 milyon lira kadar bir tahsisatımız vardır. Bu da fevkalâde olarak memleket dahilinde yapılmakta olan imarı yükseltme işlerinin, şimendiferlerin, su

işlerinin ve sairinin masraflarını karşılamak üzere konulmuştur. Yani Nafia vekâleti hizmetleri Hükümetçe ehemmiyetle ve tabii seyrinde düşünülerek takip edilmektedir ve zannedirim ki, yapılan ve yapılmakta olan işler Yüksek Heyetin ve memleketin arzularını tatmin edecek mahiyettedir. Bununla tabii biz de vazifemizi yaptığımızı kail olarak müsterihane çalışmalarımıza devam ediyoruz ve edeceğiz. Şimdi işlerimizin her veçhi üzerinde uzun boylu izahat vererek sizleri taciz etmeği faydalı görmüyorum. Hulâsaten bazıları üzerinde tatmin edebilecek derecede izahat vereyim.

Millî şoseler : Evvelce bütçe hakkında Maliye vekili arkadaşımızın sözleri esnasında diğer bazı arkadaşlar da temas etmişlerdir. Bunda hepimizin hakkı olduğunu ve memleketin ehemmiyet vermesi lâzımgeldiğini ben de sizinle beraber kabul ve tasdik ediyorum. Fakat maalesef bunun üzerinde 2 - 3 senedenberi durduğumuz halde file iktiran ettirecek bir istikamete götüremedik. Evvelce bir proje hazırlanmış ve Şûrayı devlette gönderilmişti. Memlekette yol yapılması için nasıl hareket edilmeli ve nasıl para tedarik edilmelidir?

Bu esas üzerinde yaptırdığımız proje Şûrayı devletten geçti. Geçen sene ve daha evvelisi sene bunu Meclise getiremedik. Bu sene Erkânı Harbiyenin gösterdiği lüzum üzerine bu işi Başvekâlet makamı ele aldı ve yeniden tanzim edildi. Fakat bildiğiniz veçhile yol parası işi idareî hususiyelerle karşışık vaziyettedir. Yani yolları, kanunla temin edilmiş olan parasile yapabilmek için, idareî hususiyelerle olan karşışık vaziyeti ıslah etmek icab ediyor. Yani ibtidâî maarif, sıhhiye, ziraat için muktazi bir takım masraflar vardır ki; yol parasile karşılanıyor. Bu paranın Hükümetçe tefrik edilmesi lâzımdır. Bütçenin son zamanına rast geldiği için Hükümet bunun önümüzdeki seneye kadar tehir edilmesini, 1939 senesinde göz önüne alınmasını kararlaştırdı. Bu, Hükümetin de ehemmiyet verdiği bir vaziyettir. Her halde buna da başlayacağız ve elimizden geldiği kadar süratle yapmağa çalışacağız.

Şimdi şoseler işinde bizim % 15 varidatımızla ve bütçemize koyduğumuz 300 000 lira kadar bir para ile mühim gördüğümüz hususlara alâka göstermekteyiz.

Bir de transit yolu vardır. Bu yolu bir kaç senedir yapmaktayız ve yakında bitirilmesine çalışıyoruz. Trabzondan Karaköseye kadar lâzım gelen tamirler yapılmıştır. Bu gün Karaköseye kadar vasıtalarımız emniyetle işliyor. Hudedada kadar olan kısım ki, 80 kilometre kadardır, bu seneki paralarla yapılacaktır.

Sonra yapılmış olan yolları daimî bakma tâbi tutuyoruz. Evvelce de söylemiştim; bunda çok lüzum ve fayda hissettik. Daima nezaret altında bulundurmaktayız. Bunun için de bir

mikdar para koyduk. Bu paradan büyük sular üzerinde bulunan köprüleri yapmak siyasetine devam ediyoruz. Yapılmış olan 80 kadar büyük köprüye bu sene 30 köprü daha ilâve edeceğiz; vilâyetlerin yapamıyacağı büyük köprüleri bu suretle biz yapmış oluyoruz.

Şimendifer işlerine gelince: Bu siyasete devam etmekteyiz. 1938 senesi içinde Zonguldağa kadar gittik ve bu hattı işletmeye açtık. Sivas - Erzurum üzerinde Çetinkayadan Malatya'ya kadar olan iltisak hattının da açıldığını biliyorsunuz. Ondan sonra Divriği kadar olan hattı işletmeye açtık.

Bu sene teşrinlerde, Cümhuriyet bayramında Erzincana mutlak surette varacağız. (Bravo sesleri).

Dün veyahud evvelki gün Ilıca kadar demir ferişyatı bitmiştir. Kemaha yaklaşmak üzereyiz. Erzincana kadar olan toprak tesviyesi tamamen bitmiştir. Demir köprülerin bazı aksamı kalmıştır, önümüzdeki günlerde ray ferişyatına devam edilecektir.

Erzincandan Erzuruma kadar olan kısım üzerinde ehemmiyetli tesviyei tûrabiye ve köprüler kısmen bitmiş ve kısmen bitmek üzeredir. Her halde 38 senesi içerisinde demir ferişyatına başlanacak 39 da da mutlak surette bitecektir. (Alkışlar).

Su işlerimiz malûmunuzdur. Büyük su işlerine ehemmiyetle başladık. 31 milyon liralık bir tahsisat aldığımızı biliyorsunuz. Memleketin büyük su işleri üzerinde her tarafta bilfiil çalışılmaktadır. Etüdüleri yapılmış ve her türlü hazırlıkları bitirilmiş olan yerlerde münakasaya koymakta ve ihale etmekteyiz. Birçok yerlerde ihaleler yapılmıştır. Bir taraftan da hazırlıklar yapılmaktadır. 38 senesi içinde diyebilirim ki her tarafta ihaleler yapılmış olacaktır. Bu 31 milyon liranın tahsisatını Ziraat bankasının temin etmesi kararlaştırılmıştır. Bunun için bir kanun da heyetinize gelmektedir. Bununla ziraat bankasının esaslı bir vazifesini temin etmiş olmak ve aynı zamanda mutlak surette halka feyizli bir iş, sulama cihetinden müstahsillere bu sahada hizmet temin etmiş olmak ciheti düşünülmüştür. Yani bu su işleri faide verebilecek sahalarda düşünülmüş olduğu için iki, üç sene sonra sulama amelîyesine başlamış olacağız. Bu suretle hesap edildiği için ve bunu yapabileceğimize kani bulunduğumuz için Ziraat bankasının koyacağı bir para ile iki üç sene sonra feyizli toprakları sulamağa başlayacağız. Bundan hem banka, hem halk ve hem de Hükûmetin faide temin edeceğini zannediyoruz. İnşallah, burada utanmayacağız. Büyük su işleri için böyle 31 milyon konmakla beraber ötedenberi halkın gösterdiği arzuya ve çalışmasına Hükûmetçe yardım olmak üzere sedler ve köprüler gibi halkın yapamayacağı işleri de biz yapıyoruz. İki taraflı bir çalışma ile ufak sula-

ma işlerini de başarmış oluyoruz. Bunu bütçemizde göreceksiniz.

Bir de yapı işlerimiz vardır. Bir şube tesis ettiğimizi hatırlarsınız. Bu şubede vekâletlerin bütün inşaatın nezaretini ve kontrolünü yapmakta, plân ve projelerini hazırlamakta ve Devlete aid, resmî müesseselere aid inşaatın bir intizam dahilinde cereyan etmesini temin etmekteyiz. Bu büronun mesaisi çok güzel semereler vermeğe başlamıştır. Şimdi Devlet inşaatı, mektepler, hastaneler, şu, bu, her ne işler varsa bu büronun kontrolü altında yapılmakta ve plân ve projelerinin bir usul ve sistem dahilinde ve mümkün olduğu kadar bir nizam içinde yapılmasına devam edilmektedir. Bu hususta çok büyük neticeler elde edilmiştir. Zannedirim bu suretle 8 - 9 milyon liralık inşaat yapılmıştır. Bu sene konulan tahsisatla da bu büro bu vazifesine yine devam edecektir.

Asfalt yol işi:

Bu sene yalnız Lüleburgazdan öte tarafa devam etmek için bir milyon lira kadar bir tahsisat aldık. Bir taraftan da projeleri hazırlıyoruz, hemen, az zamanda işe başlayacağız.

İstanbul - Ankara asfalt yolunun yapılması meselesi de hatırmızdan geçer ve garbden şarka doğru bir otomobil yolunun da uzaması şayanı arzudur. Yalnız bu büyük bir işdir. Şimendifer işi devam ederken bir taraftan da bahalı olan asfalt yol işine fazla para koymak tedbirsizce bir hareket olur. Ötekini bitirdikten sonra sıra ile buna geçeceğiz. Yalnız bunun üzerinde de ufak bazı hareketler yapmaktayız. Tayyare meydanına kadar olan dokuz kilometrelik bir kısmı yaptık. Etimesğuta kadar bu yol uzatılacaktır ki bununla 19 kilometre olacaktır. Yani ihmal etmiyoruz, hatırmızdadır. Böyle fırsat buldukça ufak tefek yapmak istemekteyiz.

Posta - telgraf bütçesi geldiği vakit yine izahat vermek mümkündür. Şimdiden söyleyeyim ki tasarruf sandıkları üzerinde arkadaşımız durdular. Bu sandıklar üzerinde esaslı tedkikat yaptırılmaktadır, bunu herhalde yapmak istiyoruz. Çünkü bizim memleketimizde kolay para yatırmak, kolay para almak işi çok faydalı neticeler verecektir; bundan halk çok istifade edecektir. Buna kani olduğumuz içindir ki bu işi yapmak istiyoruz. (Bravo sesleri, alkışlar).

Gençlik parkı için 300 000 lira koyduk. Yakında bu parkı yapmağa başlıyoruz.

Ecnebi şirketler meselesi üzerine arkadaşım temas etti. Umumiyetle şirketleri millileştirmek, prensibini, Vekil olduğum gündenberi, takib etmekteyim ve takib ediyoruz. (Alkışlar) Geçen sene de vadettiğim gibi, teveccühünüze ve itimadımıza mazhar oldukça bitireceğim dediğim bu işi Allah nasib etti, bitirdik, İstanbul Elektrik şirketi işi hallolundu. (Sürekli alkışlar ve Bravo)

sesleri) Diğer iki, üç şirket kalmıştır, onlar da kolaylıkla hallolunur. (Gülüşmeler)

Arkadaşların başka arzusu ve suali varsa söyleyeyim.

(Bravo sesleri; alkışlar).

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur.

Fasıllara geçilmesini rey arzediyorum. Fasıllara geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Fasıllara geçilmesi kabul edilmiştir.

F.		Lira
701	Vekil tahsisatı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	4 800
702	Maaş BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	1 781 740
703	1683 numaralı kanununun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000
704	Merkez müstahdemleri ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	221 500
705	2223 numaralı kanun mucibince askerlik dersleri muallimlerine verilecek ücret BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	430
706	Vilâyetler müstahdemleri ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	106 850
707	Muvakkat tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	61 390
708	Merkez mefruşat ve demirbaşı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	15 500
709	Merkez levazmı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	16 710
710	Merkez müteferrikası BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	11 750
711	Vekâlet otomobili masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 600
712	Motosiklet tamir ve işletme masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	100
713	Vilâyetler mefruşat ve demirbaşı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000
714	Vilâyetler levazmı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	8 500
715	Vilâyetler müteferrikası BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	7 000
716	Mütenevvi masraflar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	12 100
717	Daimî memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	35 000
718	Muvakkat memuriyet harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	35 000
719	Müfettişler harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	11 380
720	Resmî telefon tesis ve mükâleme masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 760
721	Ücretli muhabere ve mükâleme bedeli BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	960

F.		Lira
722	Posta ve telgraf ücreti BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	11 900
723	3335 sayılı kanun mucibince yapılacak tedavi, yol ve saire masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	2 920
724	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	704 160
725	Sular BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	930 000
726	Levazm ve alâti mütenevvia BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	9 000
727	Kitab ve fennî risaleler bedelile fennî eserlerin ve haritaların tabı ve neşir masrafları, alelûmum telif, tercüme ve nafia eserleri modelleri için verilecek mükâfat ve Mühendisler birliğine nakden yapılacak yardım BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	25 000
728	Beynelmilel müessese ve cemiyetlere iştirak hissesi ve masrafı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	100
729	Ecnebi mütehasıs ve mühendis ve tercümanları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	38 400
730	Ecnebi memleketlere gönderilecek memurlar harcırahı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	15 000
731	Staj için ecnebi memleketlere gönderilecek memurlar harcırahı ve masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	10 800
732	Teknik okulu masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	95 000
733	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	38 910
734	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 400
735	İnşaat ve esaslı tamirat masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 986 310
736	Hafriyat masrafları [Türk tarih kurumunun lüzum göstereceği yerlerdeki hafriyatın icrası ve çıkan eserlerin mahalinde tanzim ve müzelere nakil ve mubayaa edilecek alât ve edevat ve malzeme bedel ve müstahdemlerin ücret, yevmiye ve harcırahları ve sair bilûmum masrafları] BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	18 570
737	Maaş ve ücretler BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	319 390
738	İdare masrafları BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	184 800

F.	Lira
739 Kitap, mecmua tercüme, telif ve tabiye masrafları	13 500
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
740 Ecnebi muallimler ve su lâboratuvarları şef dö travo ücret ve harcahları	75 000
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
741 2233 numaralı kanun mucibince askerlik dersleri muallimlerine verilecek ücret	500
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
742 3335 sayılı kanun mucibince yapılacak tedavi, yol ve saire masrafları	200
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
743 Geçen yıl borçları	700
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
744 Eski yıllar borçları	500
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
745 1683 numaralı kanununun 58 nci maddesi mucibince verilecek tekaüd ikramiyesi	4 910
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	
746 Ankara kanalizasyonu masrafı	50 000
BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	

F - İktisad vekâleti bütçesi

BAŞKAN — İktisad vekâleti bütçesine geçiyoruz. Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

HÜSNÜ KİTABCİ (Muğla) — Ulu Önder açma nutuklarında (büyük davamız en medenî ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir) buyurmuşlardı. Bunun bilhassa en müreffeh millet olmak davasında icab eden tedbirleri almak İktisad vekâletine düşen bir iş olmak itibarıyla İktisad vekâletinin ehemmiyeti gözlerimizde bir kat daha tebarüz eder. Bu ehemmiyet dolayısıyledir ki, İktisad vekâletinin icraatı bütün milleti bu meyanda beni yakından, candan alâkadar eder. Bu hassasiyet dolayısıyledir ki, İktisad vekâletine aid bütçelerde kısaca olsun düşüncelerimi arzetmeyi kendime âded edinmişimdir. Bir kere şunları arzetmeliyim ki bu vekâletin teşkilâtı içinde bulunan Türkofisin her müracaata karşı gösterdiği şiddeti alâka ve bu müracaatları süratle cevaplandırmaktaki prensibi hiç bir zaman halele uğramış değildir. Bundan dolayı bu teşekküle teşekkür etmediği vazife bildim. Her kimle görüşmüşsem, vaki müracaatlara süratle cevap aldıklarını söylemişlerdir. Şayanı temennidir ki, bütün devair aynı hassasiyetle hareket etsinler. İktisad vekâleti bu sene iyi bir usul ittihaz etti. Yabancı devletlere ticarî müzakerelerde bulunduğu zaman o işlerle yakından alâkalı olan tüccarın fikir ve mütalealarını almak prensibini kabul etmiş. Bu tedbir memleket namına teşekkür edilecek bir

ıştır. Çünkü bütün memurlarımız her işin en ince teferruatını tamamen kavramasına ve bunları karşından ve bilhassa halkın maruz kaldığı müşkülâtı bilmesine imkân yoktur. Bu noktai nazardan çok yerinde bir tedbirdir. Devamı da şayanı temennidir.

Bu noktaya temas etmişken ihraç emtiamızın en önünde bulunan ve büyük bir müstahsil kütlesini kârlı şekilde çalıştıran tütün mahsulüne karşı vekâletin gösterdiği hassasiyeti şükranla karşılarız. Çünkü memleketimizin her tarafında halkımızı en çok kalkındıran ve en ziyade kâr getiren tütünümüz az çok rekabetlerle karşılaşmış bir vaziyettedir. Bu mahsulün istediğimiz kadar inkişafı yalnız İnhisar vekâletinin omuzlarına yüklemekle temin edilemez, mutlaka İktisad vekâleti de bu hususta üzerine düşen vazifeyi yapmalıdır ve yapmaktadır. Bu sebeble bilhassa teşekkür ederim.

İktisad vekâletinden bir istirhamım da her kararın vaktinde alınmasına fevkalâde itina göstermesidir. Ticaret işleri öyledir ki, vaktü zamanında alınmayan bir kararın, yani vaktinden bir müddet sonra alınan bir kararın hiç hayrı olmaz. Bilhassa bizim mmtakanın düşünülmesi zamanı gelmiştir. Vâsi mikeyasta çıkmakta olan mahsullerimiz için daha şimdiden mahreçler taayyün etmeli ve bunlar tüccara lâyikile bildirilmelidir ki, onlar da işlerini vaktinde tedvir edebilsinler. Bu yapılmazsa her halde aksaklık olur.

Temennilerim arasında bir de müttehas usullerin tadili halinde yeni kararların evvele raci olmamasına çok itina etmeleri de vardır. Bazen bir kararın tebdili lâzımgelir.

Meselâ muayyen memleketlerden birinin takas muamelesinden istisnası icabeder. Buna bir denbire karar verirken o vakte kadar yapılmış olan muameleleri tanzim işi unutuluyor. Sonradan bu işler hallediliyor. Fakat bu hal ağrı mal oluyor. Tüccarın müşkülâta maruz kalmasının acılarını gene müstahsil ve müstehlik çekiyor. Son zamanlarda bazı iptidai maddeler takasa tâhi tutuldu. Piyasada haklı olarak bir çok şikâyetleri badi oldu. Böyle bir karar verirken mahzurlarını önlemek ve hiç olmazsa yapılmış olan anlaşmaların tasfiyesi düşünülerek ona göre karar verilmesi ve tüccarın müşkülâta maruz bırakılmaması lâzımdır. Bilhassa yapılan işin dolayısı ile sebep olabileceği müşkülât üzerine çok dikkat edilmesi gerektir. Bu sözlerimi söylerken bir noktaya daha temas edeceğim; Bu kısmı evvelce de söylemiş ve Maliye vekilinin de cevabını almıştım. Fakat bunun asıl mercii İktisad vekili olduğu için burada tekrar edeceğim. Sanayi inkişafı için kanunlarla bir takım himayeler kabul edilmişti. Meselâ kazanç ve bina vergilerinden muafiyet gibi. Fakat buna mukabil sonradan muamele ve istihlâk gibi en ağır vergilere tâbi tutuldu. Hiç olmazsa

ağırlığa rağmen her vergide bulunması ek şartlar bulursa ne ise! Biliriz ki, vergide nan şey; mükelleften ne kadar çıkarsa Haya de o kadar girmesidir. Muamele ve istihvergilerinde bu tamamen temin edilemez. İyî erbabı defatle rica ettiler ki bu resimler nrukte alınsın. Dahilde çıkan ilk maddelere resimler de onları ilk defa işleyen fabrikada n. Ben geçen sene muamele vergisi değışirken bunun üzerinde lâkırdı söylemiştim. İhterem Fuad Ağıralı cevap vermişlerdi. Ben cevabım bilhassa İktisad vekili tarafından arlanmasını isterim. Bu verginin bu şekilde ması sanayii tazyik ediyor mu, etmiyor mu? görüyorum ki bu tazyik varıdır ve bunu emek lâzımdır. Memlekette masnunatı ucuzlat için buna behemehal gidilmelidir. Çünkü dereçeye kadar gayri meşru rekabete yol or. Erbabı namus için bu şekilde tam male muvaffak olmak bazen münselib oluyor. ra yine sanayiın inkişafı için kabil olduğu lar tesis ruhsatlarını ibzal lâzımdır. Memle te henüz teessüse başlayan sanatların sahibi ndir? Daha bilemeyiz. Vatandaşlar arasm bir çok yeni yetiyecek güzide sanayi erbabı abilir. Eğer mevcudlara hasredersek yani çıkta olan malın istihsalı istihlâke kâfidir sek, ileri gitmeğe imkân kalmaz. Bu hususta abete imkân vermek şartile bilhassa Hükû tin parası dökülmüyen aksamda yeni fabri arın açılmasına müsaade edilmek gerekir nediyorum.

Sonra bütçe dolayısıyla söylemiştim. Masnu n ihracına imkân vermek için idhal edilir alman gümrük resmi iade edilsin. Vekili İhterem geçen gün buna da cevap verdiler. kat ben kendilerine karşılık vermedim, çün daha ziyade İktisad vekâletine taallûk edi du. Dediler ki, muamele ve istihlâk vergisi i verilir. Ben buna temas etmedim. Kanunun it kaldığı nokta yalnız madde i ibtidaiye için ilen vergidir. Ben yalnız bunu söyledim. Ben (İ) cetveline dahil olan maddeler bu mak rı temin etmez. Bilinmelidir ki, ekseriyetle abı sanayi bizzat bu malları getirmez. Tücdan alır ve ve kabulü muvakkat, nihayet bir İfettir. Mala müşteri çıktı çıkmayacağı da li değildir. Bunu düşünmesi ve ona göre he etmesi çok müşkül bir iştir. Nasıl ki, muale ve istihlâk vergileri iade ediliyorsa mad ibtidaiye için gümrükte alınmış olan vergi hi geri verilmelidir. Bunun hiç bir zararı İktur, bilâkis faydası vardır. İş hacmini ge letecektir ve memlekete döviz getirecektir. z gerçi sanayiimizi dahili ihtiyacatımız için rıyorsak da bu gün ihraç kabiliyetini bazı nayiimiz ihraz etmiştir.

Sözlerime nihayet verirken yine benzin üze de duracağım. Geçen gün burada benzinin uzlamasından bahsettim, Ferdası gün Ulus ga-

zetesinde Hükûmetin de benzin fiyatında hafif tenzilât yaptığını gördüm. Bu, sözlerimin haki kat olduğunu göstermesi itibarile ve nihayet Hükûmetin bu iş üzerinde musirren işlediğini ifa de etmesi dolayısıyla de şayanı teşekkürdür. Yal nız bu yapılan tenzil kâfi değildir. İstanbulda ğift tenekesi, Ankara için 500 kuruşa veriliyor. Halbuki büyük kumpanyalardan hariç bir mü essese bunu 480 e vermektedir. Sonra İstanbul dan Anadoluya gelecek benzinler için İstanbulun iç fiatinin esas tutulması doğru değildir. Çün kü bu bir çok hilelere sebebiyet veriyor. Anadoludan gelenlere kumpanyalar İstanbul fiyatı 580 kuruştur, ben sana 540 kuruşa vereyim di yerek 510 ve nihayet 515 kuruşa verilmesi ka bil bir mal üzerinde ihtikâr yapıyorlar ve bu yüzden de kumpanyalar halkı ızrar ediyorlar. Bunun için benzin fiyatında Çubuklu ve Selvi burnu fiyatlarının esas tutularak tesbiti lâzı mdır.

BERC TÜRKER (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlar;

Sayın Bay Celâl Bayardan intikal eden İktisad vekâletini malî ve iktisadî işlerde tecrübesi ile ün kazanmış olan muhterem arkadaşımız Bay Şakir Kesebir deruhde etti. Kendilerine büyük muvaffakiyetler temenni ederken muhterem se lefinin kurduğu ve inkişaf ettirdiği bütün İktisadî işleri bir kat daha tevessü ettireceğine eminim.

İktisadî işler memleketimizin en büyük ha yatî meselesini teşkil eder.

Her gün sahası ve iş hacmi biraz daha genişleyen ve memleket ekonomisinde ehemmiyet kazanan Devlet endüstrisi en modern ve örnek olmağa lâyık müesseselerle teessüs ettirmiştir.

Türkiye bu gün en mühim maden sanayiini tesise imkân verecek ham maddelere ve dış ti caretimizi besleyecek toprak altı servetine ma liktir.

Madenlerimiz şimdiki halde bizim için birer döviz kaynağıdır. Bu gün bizde döviz talebi arzedilenden çok yüksektir. Yani ecnebi dövi zine çok ihtiyaç vardır.

Ulu önderimizin direktifleriyle maden işleri miz üç yıllık bir programa bağlanmış ve çizilen esaslar dahilinde inkişafa çalışılıyor. İşçi sayı mız artıyor. Tecrübeli işçi ve mütehassıs ye tiştirmek için gayret ediliyor.

İktisad vekâletinin muhtelif memleketlerle kliring esası üzerinden yapılmış ticaret muame lelerimizin neticelerini matbuat vasıtasile halka bildirmek için aldığı karar bir çok noktai na zardan çok yerindedir.

Muhterem İktisad vekili muazzam iktisadî işlerin başında bulunuyorlar. Bunu hepimiz se vinçle görüyoruz. Bendeniz bu gün müsaadele rilerle bir kaç mülâhazalar dermeyan etmek iste rim.

Sayın Hükûmetimiz Büyük Şefimizin telkin

buyurdıkları ilham ve direktiflerle dört sene- den kısa bir zamanda on dört fabrika kurdu. Bu on dört fabrikada on binden fazla işçi çalışıyor. Hepimiz bundan dolayı iftihar ediyoruz. Fakat biz isteriz ki bu fabrikalar daima ileri gitsin, masraflarını kapatsın, gittikçe mem- lekete ucuz mal çıkartsın ve ellerinde satılma- mış mal birikmesin.

Millî sanayiden bekliyeceğimiz hizmet ve netice şunlardır:

- Ucuz mal çıkarmak,
- Verimli ve bilgili çalışmak,
- Sistem dairesinde emek sarfetmek,
- Ve gittikçe mükemmeliyete doğru gitmek.

Bu gayeye varmak için İktisad vekâletinin emrinde bütün bu muazzam teşekkülleri iş ada- mı ve ticarî zihniyetle çalışan ve mahallinde tedkikat yapıcı bir kontrol heyetinin teşekkülü lâzımgelir.

Biz her sene Kamutaym encümenlerinde fabrika ve bankalar bütçelerini akademik suret- te ve idarî murakabe, yani kontrol administratif olarak gözden geçiriyorduk. Bendenizin arzetti- ğim teknik ve ticarî murakabe yani kontrol komersiyaldır ki bu kontrol heyeti reyülâyin ve mahallinde her teferruatı tedkik ederek ku- rulmuş bütün fabrika, maden, deniz ve saire işlerine müteallik muazzam teşkilât rasyonel çalışıyor mu? İsrâf var mı? Zararı intaç edici bir şey var mı? Bunları tedkik ettikten sonra başta bulunan her hangi bir âmirin mesuliyetini de tesbit etmelidir. Temenni olunur ki yakında Kamutaya arzedilecek yeni murakabe kanunu, bütün bu hükümleri ihtiva etsin.

Japonların bu gibi işlerde kazanmış olduk- ları muvaffakiyet hep arzettiğim teferruata ehemmiyet vermiş olduklarından ileri gelmiş- tir. Meselâ kaput bezi bizim memleketimizin ve bilhassa Anadolu halkının en ziyade ihtiyacı olan bir metadır. Japonya bu malı normal za- manlarda otuz altı metrelik topu ta kapımıza kadar on şiline yani takriben üç buçuk liraya yollayabiliyor ve gümrükteki bir aylık sigorta- sını da kabul ediyor. Fakat bittabi millî mamu- lâtmızla rekabet ettirmemek için biz bu mala yüksek gümrük resmi koyduk. Bu çok yerinde bir karardır. Ancak temenni olunur ki millî fabrikalarımızın rasyonel çalışmaları sayesinde kaput bezinin otuz altı metrelik topu hiç ol- mazsa beş liraya satılabilsin. Daha buna benzer bir çok şeylerde harcı âlem fiatlerinin gittikçe genişletilmesini candan temenni eylerim. Yara- tılan endüstriyi yaşatmak için bir taraftan en- düstrinin maliyet fiatleri asgarî hadlere indir- mek diğer taraftan ziraatte verimi çoğaltacak tekâmülleri temin ederek çiftçilerden ibaret halk ekseriyetinin iştirâ kuvvetini arttırmak lâzımdır.

Afyon ticaretimiz

Temasta bulunduğum afyon tüccarları yeni

mahsul çıkarken eski malların ellerinde kalması satılmamış olduğunu söylüyorlar.

Toprak mahsulleri ofisi kanununda, afyon iş- leri için geniş hükümler vardır, fakat ben anla- mak istiyorum ki, diğer ecnebi memleketler afyon işinde bizim gibi saygılı ve vicdanî suret- te davranıyorlar mı?

Ben çok iyi biliyorum ki, her işte olduğu gi- bir afyon işinde de ecnebinin canı paradır, vic- danî kârdır. Onlar, anlaşmalardan ziyade tica- rete ehemmiyet verirler. Bunu söylemekten mak- sadım, ben biliyorum ki, Milletler cemiyetinin mürakabesi altındaki beynelmilel uyuşturucu maddeler anlaşmasında girmiş bulunduğumuzdan ellerimiz kollarmız bağlıdır. Bu vaziyet millî ekonomide büyük mevki olan afyon ticareti- mize darbe indirmez mi? Bilhassa şunu tebarüz ettirmek isterim ki, anlaşmayı imzalayan millet- ler içinde, el altından ve gizli surette afyon satışı yapan milletler yok mudur? İstatistikler var ol- duğunu gösteriyor. Hele, Cemiyeti akvamm kon- trolünü kabul etmeyen milletler, serbestçe af- yon ticaretini yapıyorlar. Şu halde bizim vazi- yetimiz ne merkezdedir?

Kömür

Kömür ile işleyen fabrikalardan aldığımız ma- lûmata nazaran kömür istihracı kemiyet noktaî nazarımdan daha az oluyormuş. Acaba bu vazi- yet işçi fıkdanından mı ileri geliyor? Bir de pi- yasaya sürülen kömürün hem nevi ve cinsi o ka- dar iyi değilmiş, hem de navlunların ton başına yüz on - yüz elli kuruş iken, iki yüz seksen - ilâ üç yüz kuruşa çıkarıldığından kömür fiatin- de fazla tereffu varmış. Muhterem vekil acaba bu meseleyi tedkik buyurmuşlar mıdır?

Hayat pahalılığı

Hayat pahalılığımı etüd etmek için ecnebi mütehassıs getirilmiştir. Acaba bu zat raporu- nu Hükûmete verdi mi?

Biz biliyoruz ki, hayat pahalılığının başlıca iki sebebi vardır :

Birincisi - Nakliye müşkülâtı ve binnetice nakliye ücretlerinin yüksek olması,

İkincisi - İhtikâr ve mütevassıtlar.

Meselâ yerinde çok ucuz alman bir mal bü- yük şehirlere ve bilhassa Ankaraya ve İstan- bula gelinceye kadar bir kaç misli fiatleniyor, ve muhtekirler bundan bilistifade malı alabil- diğine çok yüksek fiatlarla halka satıyorlar.

Hayat pahalılığının önüne geçilmesi İktisad, Nafia ve Dahiliye vekâletlerinin el birliği ile olur.

Zaten Devlet mekanizmasındaki bir çok iş- ler « Ko - ordinasyonla » Coordination'la yani tanzim ve tertible sıralanarak olur.

Bir gıda fiatının insafsızca yüksek satılması halkı bazı gıdadan mahrum bırakır.

Saym Celâl Bayar Hükûmeti her hangi bir işi ele aldı ise yarı yolda bırakmadı. Ümid ede- riz ki ucuzluk ve ihtikâr işlerini aynı enerji

ile halledecektir. Her halde hayatın ucuzlaması mufassal bir içtimaî ve iktisadî meseledir.

Hiç inkâr edilemez ki sayın Hükümetimiz sekeri ucuzlattı. Şimendifer tarifelerini indirdi. Bütçeden beş milyon liralık fedakârlık yaparak petrol ve benzin fiatlerini şimdilik asgarî hadde indirdi. Fakat bu tedbirler hayat pahalılığı üzerine büyük bir tesir yapmadı.

Hayat pahalılığı meselesi ile Hükümet kadar halk ta mücadele etmelidir. Hayat pahalılığının büyük sebeplerinden biri de müstahsil ile müstehlik arasındaki vasıtalarla sarfedilen paradır. Bunu ortadan kaldırmanın çaresi istihlâk kooperatifleri vücade getirmekle olur. Kooperatif daha ziyade halk müessesesi olduğundan Hükümetin yardımını beklemeğe lüzum yoktur. Halk kendi aralarından istihlâk kooperatifi vücade getirebilir. Bu kooperatifler malı doğrudan doğruya müstahsilden alıp ve müstehlike devreder. Bu suretle aradaki vasıtalar kalkmış olur ve eşyanın fiatları asgarî hadde indirilmiş olur.

Sigorta işleri:

Sigorta şirketlerinin Hükümet tarafından kontrol altına alınması çok faydeli bir karardır.

Turizm yeni memleketimize seyyah celbi meselesi:

Sayın Başvekilimizin turizm işine ehemmiyet verdiklerini memnuniyetle karşılıyoruz. Asrımızda çok istifadeli bir endüstri haline gelen turizmin iktisadî ehemmiyetini idrâk etmek lâzımdır.

Biz dışardan turist celbedebilecek her türlü vesaiti hazırlamalıyız. Reklâm ve propagandaya çok ehemmiyet vermeliyiz.

Küçük bir himmet ile dünyanın en güzel yerlerinden biri olan memleketimiz garpli seyyaha her türlü cazibeler arzedecek bir turizm yeri olabilir.

Her sene bilhassa Amerikadan avrupaya gelen turistler İngiltereye, Fransaya, İtalyaya, Almanya ve İsviçreye çok mühim miktarda para bırakıyorlar. Turizm artık her memleket için mühim bir varidat kaynağı olmuştur. Muhterem İktisad vekilinin bu işe azamî ehemmiyet vereceklerine eminim.

Karabük demir ve çelik fabrikaları:

Bu fabrikalara dair iki söz söylemek isterim. Bu fabrikalar İngiliz mütehasısları tarafından kuruluyor. Ve memleketimiz için atide bir Krup yahud bir Krözo fabrikaları rolünü oynayacaktır. Memleketimizin parlak ve muazzam eserlerinden biri olacaktır. Topumuz tüfeğimiz ve demire çeliğe müteallik bütün malzememiz bu fabrikalarda imal edilecektir. Bu fabrikaların yanı başında imalâthaneler de kurulmalıdır ki istediğimiz şeyler imal edilebilsin. Elde ettiğim malûmata göre;

Karabük fabrikaları işlemeğe başladıkları

gün yüksek furunlar geceli gündüzlü yirmi dört saatte bin iki yüz yetmiş ton kömür yakacaklardır, yani senede dört yüz elli yedi bin iki yüz ton kömür. Fabrikadar, madenlerimizden hanı maden kömürünü alacak ve kok kömürüne tebdil ederek yakacaktır.

Binaenaleyh iki mühim mesele meydana çıkıyor:

Birincisi: Bilâ inkıta günde bin iki yüz yetmiş tona kadar kömürün senelik sarfiyatı memleketimizin diğer işlerde lüzumu olan kömürün stok vaziyetini sarsmaz mı?

Memleketimizin madenlerinden ihraç edeceğimiz bütün kömür stoku hem Karabük fabrikaları ve hem de memleketimizin diğer bütün işlerdeki kömür ihtiyacını tatmin eder mi? Etmezse hariçten kömür mübayaa etmeğe mecburiyet hâsıl olacaktır ki, bunun içinde ecnebi döviz sarfedilecektir.

İkincisi: Karabükteki fabrikada mevcut iki yüksek furun 24 saat zarfında, altı yüzer tondan, bin iki yüz ton demir cevheri kullanacaktır. Cevherin tamamı Karadeniz limanlarına kadar, iki İngiliz lirasına mal olacaktır. Şu halde 24 saatlik ihtiyaç için, iki bin dört yüz İngiliz lirası sarfedilecektir ki, senevi sekiz yüz altmış dört bin İngiliz liralık dövizin harice gitmek ihtimali vardır. Bu vaziyeti kurtarmak için, Divriği de keşfedilen demir cevheri madeninden, azamî surette istifade etmemiz lâzımdır.

Bu mühim noktalar üzerinde muhterem Vekil izahat lütfederler mi? Sözümlü bitirmeden evvel muhterem Vekilin müsaadelerile bir iki malûmat daha almak isterdim.

1) Yurdumuz sahillerinin en mühim ve lüzumlu olan noktalarda limanlar inşa ettirmek için Sayın hükümetimiz ne gibi tedbirler almıştır.

2) Deniz ticaretinin inkişafı için bir Marine Marchande yani sefaini ticariye kuruluyor mu? Bütün ihraç mallarımızı ecnebi memleketlere Türk vapurları götürürse bizim için bir varidat membar olmaktan başka dövizlerimizi de tasarruf etmeğe yardım eder.

3) Denizlerimiz her cihette dünyanın en zengin denizlerindedir. Meyvelerimiz dünyanın en çok beğenilen meyvelerindedir. Binaenaleyh, bizde büyük bir balık endüstrisi ve bir meyve endüstrisi kurmak için muhterem Vekilin değerli mütaleaları nedir?

4) Birçok malların gümrük resmini artırıyoruz, çünkü millî sanayiye himaye etmek istiyoruz. Bu çok doğru bir karardır. Fakat diğer taraftan dahilde imal edilen bir çok mallar tam randıman vermiyor. Meselâ, halkın ihtiyacı olan kunduraların kösesi dayanıklıdır diyemeyiz. Acaba, sayın İktisad vekâletinde, yerli mamulâta ve sanayicilerin işleyiş tarzını muayene ve kontrol ettirmek maksadile kurulmuş bir

seyyar kontrol heyeti mevcut mudur?

Sayın arkadaşlar, bir millet için hayati ehemmiyet, o milletin iktisadiyatıdır. İktisadiyatımıza azami önem vermek mecburiyetindeyiz. Çünkü zamanımız bir İktisad devridir. Sayın İktisad Vekilimizin bu işlerde kazanmış olduğu şöhret ve tecrübesi ekonomik kalkınmamız için bize

inan verici mahiyettedir. Kendilerine muvafakiyetler dilerim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Daha söz isteyen arkadaşlar var. Vakit de geçmiştir. Celseyi yarım saat 14 de içtima etmek üzere tatil ediyorum.

Kapanma saati : 17,28

